



**הלכות
לא ילבש גבר שמלת אשה
מראה מקומות**

פרק ב
איזה מלבושים וקישוטים של הנשים או
האנשים אסורים, ומתי הם אסורים

**חורף
שנת תשפ"א**

הלכות לא ילבש
קונטרס 2

הוצאת מכון הם חיינו

בעזרת החונן לאדם דעת
המראה מקומות בקובץ זו נתקבצו על ידי
גרשון סגל
הערות יתקבלו בשמחה נא לשלחם
Questions@heimchayeinu.org

קונטרסים על נושאים אחרים של מכון הם חיינו

אפשר להשיג כאן

www.heimchayeinu.org

תוכן הענינים

- 1.....גמ' שבת דף צד: (שתי נקודות וכן שערו עד תניא ר"ש)
- 2.....גמרא שבת דף נ: (אמר רב ששת עד בעו מיניה מרב ששת. ושם אמימר ומר
זוטרא עד השתי נקודות)
- 3.....גמ' שבת דף סב. (גמ' אמר עולה עד השתי נקודות)
- 4.....הרמב"ם הלכות עבודת כוכבים פרק יב הלכה י עם הכסף משנה
- 5.....טור יורה דעה סימן קפ"ב סעיפים ה' – ו' עם הב"י, והב"ח
- 9.....שולחן ערוך שם עם הנושא כלים המצוינים
- 10.....אורח חיים סימן תרצו סעיף ח (הדרכי משה ס"ק ה, והרמ"א, הט"ז עם
המשבצות, והמשנה ברורה)
- 11.....אורח חיים סימן שא סעיף ט, ושג סעיף ט (המ"א שם ושם ריש הסעיף והמשנה
ברורה)
- 12.....טור יורה דעה סימן קנ"ו סעיף ב עם הב"י
- 13.....שולחן ערוך שם עם ביאור הגר"א
- 14.....חכמת אדם כלל צ עם הבינת אדם ס"ק עד שעליו

מסורת הש"ס

באחת מארבע דלי משתקלא
מאה כ"ע מודו לפטור דהוי
פפטור דאפיק חצי זית ממת
ליכא אלא חלי זית בלכד אלא

אף במוציא את המ
ומודה ר' שמעון במר
לקרות בו דחייב פשימי
שאונה צריכה לגופה
שצריכה לגופה לרבי
לה מהו דתימא עד דה
מה למוציא לו מה ולא

ולקרות בו קא משמע
ברורקא *שרא רב נ
לכרמלית א"ל רבי י
דרבנא לרב נחמן בר ר
דפטר ר"ש מחיוב
מיהא איכא א"ל הא
ואפילו לר' יהודה (ש)
לכרמלית קאמינא
שדוחה את לא תעשי
=תתולש סימני טומא
בלא תעשה איתמר א
משלש רב נחמן אמר
פטור רב נחמן אמר

משתקלא חדא אחריי
ששת 'אמר פטור ה
לשומאה אמר רב ע
דתנן וכן בית מן המה
הא חצי זית פטור והה
לאו הא דתניא חייב
והא דתנן פטור דאפיק
ורב נחמן אידי ואידי
דאפיק חצי זית ממת
צפרניו זו בזו או בשני
וכן זקנן וכן הגדולת וס
רבי אליעזר מחייב
שבות: גמ' אמר ר'
בבלי (ב) חייב פשימא
רבנן בבלי נמי פטה
להודיע כחו דר' אלי

רבי אלעזר ימחלוקת

דברי הכל פטור פשיטא צפר

מחייב והא דקתני צפרניו לה
ההנוטל מלא ^זפי הזוג חייב וכן
לקרחה שתיים אימא וכן לקר
בשבת חייב וכמה מלא ^זפי
חכמים לר"א במלקט לבנות מ
בחול אסור משום שנאמר ^ז
אלעזר אומר צפורן שפירש ר
חטאת מי איכא מידי דבכלי
פירשו רובן ביד מותר בכלי פ
אסור בכלי חייב חטאת אמר
דבה בר בר חנה אמר רבי יוחנ
יכן הגודלת כו': גודלת כוחל
א"ר יוסי בר' חנינא גודלת מש
טווה אמרו רבנן קמיה דרבי א
יכי דרך טויה בכך אלא א"ר א

אז מלחא סייענא בחלמוד א"י, ומילא
הלו חייב. ודייקנין בן מאי אצטריך רבא
שאניא צריכה לגופה הוה, הוינן משכחא
מלאכה שאניא צריכה לגופה פד עדיא
בו וס'ת לקרות בו מודה בו ריש' [נמי].
כל פטורי שם פטור אבל אסור לבר מן
ירושלמי הרבם לזכרילית. אבל לאמפוקי
א שכבא דשכיב קרא (בדרא) [בדרקת],
ית' לה. וקא מפריש לא חימא דכר' שמעון

ולא תימא לא פטר אלא במניחו לחוץ
ללא לגופה של הוצאה דאפילו הוא נזרך
הוא נזרך המוציא: מר לעשות לו טם
להושיע עליו כמין טם דק שיהא ראוי

לכרמלים. שהיה מוטל בציון או בדליקה או צממה ואי משום טלטול מניח עליו דבר או תינוק: **לא תעשה.** ללא דלא תסור"י כי הכא: **הפולש סימני טומאה.** שמי שערום לצנות שהבשרת מטמאהו בזה: **והכזה אם המצוה.** מחית צמר חי והוא סימן **הפולש** דלא ידענו: **אם יראה** שיש

מחיה ולטירה: עוזב בראש הטענה.
הדמור בגג הדלרע (ד:)
חד מב' שלל היו דה אלל שמי
שערות ומלש האחד: חייב. דשקלא
לשמועה שאין בטענה בפחות מב'
דהבי ילפין לה בט"כ שיער שנים
דחייב מלקות: מאי לאו דתני חייב
דאפיק חלי וזי מכוים. דשקילה
ובצריק לשיעורא: והא דתני פסור
דאפיק חלי וזי מכוים ומחלה. דלף
על גב דמחלס לשיעור לאו מילתא
היא ולא אמרינן אהני דלי שקיל
מניה פורחא חו ליה לשיעורא:
ממס דורא. דלף לאתא מיעורא
מחנ' וכו' שער. מולש שער

ראשו צדיו: וכן הגודלת. שעה: וכן הכוחלת. עיניה: וכן הפוקסת. יש מרדמיו ואומרים מתקנת שעה במסרק או בידיה ויש שמפרשין טעה כמין צלק על פניה וכשנטולו מאדים (השארט): רבי אליעזר מחייב. בכולם טעאת וחכמים אוקרין משום שבות וטעמא דרבי אליעזר מפרש בגמרא משום מאי מחייב: גמ' מחלוקת ביד. זהא שנטולן בידו ולא בכלי הוא דפטרי רבנן שאין דרך גזירה בכך כחול: מהו דתימא בכלי נמי פטרי רבנן. דאין כאן משום גזוז דלא שייך אלא בגמר בהמה: מחלוקת לעצמו. זהא הוא דמחייב ר' אליעזר שיכול לאמן ידו לעצמו לתקנו בלא כלי: אכל וצברו. אין יכול לאמן בלא כלי ליתול יפה עלי כלי: פשיטא פטרינו סגנו של עצמו: הנוטל מלא פי הוון.

מלא ראש המקפרים: חייב. בשנת

לרצון כצלי לר' אליעזר אף ביד חיה
 שיעורו: **והא תניא**. זהוהיא דרייתא
 בקיפא ולקרחא שהוהירא מורה לא
 תשימו קרחה (דגריס יד) שמים היו
 קרחה מכלל דפי הווג לאו ב' שערות
 יניחו: **תניא נמי הכי**. כרב יהודה
 דלמחר שמים: **רבי אליעזר אומר**.
 בנחת הוא חייב ולא בעינן מלא פי
 הווג: **אחא חייב**. שבנחת הוא
 מקפיד שלא יהא נראה כוכן: **שמלת**
אשה. ודבר הנשים להקפיד על כך
 ולהתאבות: **זילין**. כמין רעויות דקות
 הפורשות מעור האלבע סביב האפרכות:
שיפרשו רובן. קרובין ליתנח: **מין**
איכא מידיו כו'. כיון דצבלי חייב
 תטעם מיד איכא צבות מורה אטו
 כלי: **כלפי מעלה**. לזד האפורן התחילו
 לפרוש דקא מנערו ליה טפי: **משום**

כופפת. שמוליכה מכחול סביב העין השני¹ עושה מאיתו צלק כמין חוט: לעצמה

[illegible]

תורה אור השלם

הוֹדוּת הַר"ם

גליון הש"ס

מופת ריזי

את ל"ת שבתורה. דכמ

1999-2000 125

רבינו חננאל (המשך)

[illegible]

חידושי תורה – הערות – פירושים – ופסקים

לרבי שמעון אומר נזיר חופף ומפספס בו, ומיירי בנזיר וחול
דמנן בנזיר הכי צ"ל ג' מינין (מור דף מב.) ר' ישמעאל אומר
נזיר לא יחוף ראשו בנזירותו לפי שמשייר את השער: אבל לא
סורק, התם מפרש טעמא משום דלהשרת מינין המדוללות מתכוין:

במאי אוקימתא בר' יהודה אימא סיפא בו, בשלמא אי
כר"ש אחיה שפיר דליכא למימר
לשערות פניו ידיו ורגליו אינם נזירות
מזה ולא היו פסיק רישיה ושרי אצל
בנזרו אסור דהוי פסיק רישיה אצל
השתא דלוקימתא בר' יהודה אע"ג
דלא הוה פסיק רישיה הוה לן למימר:
מהו צפוצו ויתים בשבת, פירש
בבבא להכנסת על הסלע
למתק מרירותו ומיציגא ליה אי
אסיר בשבת משום שזוי אולל
ומיקוין אולל ופריך ונחול מי התירו
דליכא הפסד אוללן שנפסד המשקה
הז מן:

וקשה לפ"י דפ' תבית גבי דיני סמיטה
ה"ל למימר ועוד מה הפסד אוללן יש
כיון שטעם לתקנס ומפסד ר"י מהו
לעיל ודקן מי ויתום להעביר וללגן
לפסד לתקן פניו ידיו ורגליו כי הוה
לעיל ודקן מי ויתום להעביר וללגן
כדלמך במסכת ע"י חולטן ברוחמין או
מולגן במי ויתום ופריך ונחול מי התירו
דליכא הפסד דנמאסין לאכילה: (פ"י)
בשביל צערו, ואם אין לו צער
אחר אלא שמתנניש
לילך בין בני אדם שרי דאין לך צער
גדול מה:

הכל מודים שאם נתקלקלה הגומא שאסורה להחזיר
ואפי' לר"א בן תדאי דלמך בפרק
כל הכלים (לקמן קכג.) תומך בכוס או
בכרכר והן נעצרות מחליפן דלטול
מן הגז לא שמי טלטול וכן ק"ל
הכל עדיף טפי מטלטול מן הגז
שצריך לטלטל אינך ואינך כשורין
להטמין: **אי** לא נתקלקלה הגומא
פשיטא, טפי הוה ליה למפך מ"ט
דמאן דלמך:

גורדייתא דקני, מין אינן כפירוש
הקונטרס
נעושים פסין (שיריון ע"י) ומיירי למטה
מג' דליכא איסור משממש במחזור
כדלמך בפרק כל הכלים (לקמן קכג.)
ובפרק במה דעירובין (דף ק.)
הטומנין צפת וצנונות בו, ע"כ
בשלם השיריון מיירי
דבהשיריון לא היו ניטלין בשבת ואם
תלמך בשלמא כלאים ושניעית
אינטרין לאשמעינן דלא גזרינן
כשתמכין להטמין אטו דילמא אחי
לנוטעה אצל מעשר אלא נקטיה
דאפי' בהשיריון לא שייך ממש כיון
דליכא חוססת ואי נקטיה דשרי לעשר
מן התלוש ממקום אחר עליו או
לעשותו מעשר על התלוש ולא חיישי'
דילמא אחי לעשר מן התלוש על
המחזור או להפך א"כ הוה ליה

למינקט תרומה דכלל דוחא רגיל להזכיר תרומה על זה כדלמך
(תרומות פ"א מ"ה) אין תורמין מן התלוש על המחזור (שפירות ערוגה זו
תלושין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחזורין ואומר ר"י דרגילות
הוא שמתוספין מחמת ליחלומית הקרקע כמו שאנו רואין שומין
ובללים שמתוספין אפי' כשמונחין בחלון ועל אותו חוססת קאמר דלא
נע לעשויר ודוקא נקט הטומנין אצל בתמכין לנטיעה חושש משום כולן:
מקצת ע"י מגוללים, משום דנע למחוי וניטלין בשבת נקט

מקצת עליו מגוללים כדפירש בקונטרס ונערוך ש
היו מקצתם מגוללים שאם האמהות טמונים בקרקע והעלים
חושש משום כלאים ושניעית דלאו זריעה היא ומה שהקשה
כדפרישית ולפירושו קשה דכפרק חלון (שיריון דף עו. וסו) קאמר רב יוחנן כפה ספל ממעט ופריך והא ניטלת בשבת
הוא

נזיר, בחול ככל אדם בשבת: חופף, שערו בנזיר וחולט: **ומפספס**,
מנפץ שערו דכיון דלזני מחזין מותר ועל כרחיך ר"ש קא אמר לה
אלמא נזיר וחול וזמנין דלזני משייר ולא דמי לפסיק רישיה ולא ימות:
אבל לא סורק, במסכת דודאי משייר: אלא הא ופא, הך תרמי

מתני' דלעיל דפליגי בנזיר וחול ר'
יהודה ומאן דלמך סבר וזמנין דגריר
ור' יהודה האמר דבר שאין מתכוין
אסור ומאן דשרי סבר לא גריר כלל
ואין כאן משום ממחך: **במאי אוקימתא**
בר' יהודה ה"ג, ול"ג להא דתניא
אסור דהא תרמייהו בר' יהודה
אוקימתא לכו ועוד הך סיפא דפריך
אצל פניו ידיו ורגליו מותר לאו סיפא
דהאיא דתניא אסור הוה אלא סיפא
דהאיא דתניא מותר דהכי תני בה
לא יחוף בזה שערו אצל פניו ידיו
ורגליו מותר והא מלמא גבי הך דמי
מותר פריכא ליה לעיל: **בקטן אשה**
וסרים, דלית לכו זקן: **עפר פילפלי**,
כתיבת לבנים: שרי, לחופף פניו ואפי'
מי שם לו זקן: **כוספא דיסמין**,
פסולת שומשמן: **עפר פילפלי**, שחיקת
פילפלין: **ברדא שרי**, לרחוץ פניו: **אהלא**,
שורש עשב ששמו אהל: **אסא**, הדס:
סגלי, עשב שקורין יוא"ל ויש בו
שלושה עלין: **כל היכא דליכא רובא**
אהלא שפיר דמי, ואפי' הו טפי
מתלמא אהלא ופליגי אדרב יוסף דרב
יוסף תלמא אהלא דווקא קאמר
שהאכל עשוי ללגן ולתלמא כנורית
ומשייר שיער: **לפסוע ויתום**, בלתי
בלע"י על הסלע למתק מרירותו: **כל**
אורכו, בין שמשמש בין לפרך אותה
ולמחמה בתכשיל רוחם: **משום ליפוח**
אם עולמו אסור, משום דאין ליכא גבר
שמתא אשה (דברים כג): **בשביל קונוה**,
לכבוד קונוה דכתיב (בראשית ט) כי
גזלם אלהים עשה וגו' ועוד דהרואה
בריות נאות אומר ברוך שזכנו לו
בעולמו: **כל פעל ה' למעשהו**, הכל
ברא לכבודו: **אסא נתקלקלה הגומא**,
שנפלו הגזין למקום מושב הקדרה:
שאסור להחזיר, לפי שזמין הגזין
לכאן ולכאן: **שפיר קאמרי רבנן**,
ומאי טעמא דר' אלעזר: **חוששין**,
אי שריה ליה ליטול לכתמיה בקופה
וקופה פעמים שנתקלקלה ואח"כ נמי
להחזירה הלכך תקון ליה רבנן
להטות קופה על גדה: **סליקוסא**,
עשב שהוא נאה למראה ולהריח
וממלאין כד עפר לת ומחזין אותו
למכור ונותנו לפני שרים וכשהוא
רואה נוטלו ומריח בו ומחזירו למקומו
ואי מצעוד ידיו דלא לתקן העפר
ושלפה והדר דלא שפיר דמי ליטול
למחר ולהחזירה שהרי הורמז מקום
מושבה והוא חלק מצעוד יוס ואינו מוז
עפר: **סבינא דביני אורכי**, שנוטלין
סבין בין שורות הלנבים שבגנן
להשתמר: **בגורדייתא דקני**, קנים

הדקלים (א) שיואלין הרבה בגזע אחד ותופסין זה בזה שפיר דמי לנעוץ
במזכר סבין לשמור ואין חוששין שמה יגרום הקליפה ומייד משום מוחסין:
מסיב רב קטינא תיובתא, להך רבנן דלמרי דאי לא דלא ושלפה
אסור: **הטומנין לפס**, להשתמר בקרקע שכן דרכו, הא דנקט מקצת עליו
מגולין משום ניטלין בשבת נקט לה ולא משום מידי אחריני דאי אין
מקצת עליו מגולין אין לו צמא לאחיה אלא"כ מוזי העפר בידים:
לא

הדקלים (א) שיואלין הרבה בגזע אחד ותופסין זה בזה שפיר דמי לנעוץ
במזכר סבין לשמור ואין חוששין שמה יגרום הקליפה ומייד משום מוחסין:
מסיב רב קטינא תיובתא, להך רבנן דלמרי דאי לא דלא ושלפה
אסור: **הטומנין לפס**, להשתמר בקרקע שכן דרכו, הא דנקט מקצת עליו
מגולין משום ניטלין בשבת נקט לה ולא משום מידי אחריני דאי אין
מקצת עליו מגולין אין לו צמא לאחיה אלא"כ מוזי העפר בידים:
לא

הדקלים (א) שיואלין הרבה בגזע אחד ותופסין זה בזה שפיר דמי לנעוץ
במזכר סבין לשמור ואין חוששין שמה יגרום הקליפה ומייד משום מוחסין:
מסיב רב קטינא תיובתא, להך רבנן דלמרי דאי לא דלא ושלפה
אסור: **הטומנין לפס**, להשתמר בקרקע שכן דרכו, הא דנקט מקצת עליו
מגולין משום ניטלין בשבת נקט לה ולא משום מידי אחריני דאי אין
מקצת עליו מגולין אין לו צמא לאחיה אלא"כ מוזי העפר בידים:
לא

הדקלים (א) שיואלין הרבה בגזע אחד ותופסין זה בזה שפיר דמי לנעוץ
במזכר סבין לשמור ואין חוששין שמה יגרום הקליפה ומייד משום מוחסין:
מסיב רב קטינא תיובתא, להך רבנן דלמרי דאי לא דלא ושלפה
אסור: **הטומנין לפס**, להשתמר בקרקע שכן דרכו, הא דנקט מקצת עליו
מגולין משום ניטלין בשבת נקט לה ולא משום מידי אחריני דאי אין
מקצת עליו מגולין אין לו צמא לאחיה אלא"כ מוזי העפר בידים:
לא

(א) לקמן פא: טור מב,
(ב) ופי' פסולת שומשמן
שסבין אותו בנזיר על יסמין
ומייריין אותו ושומקין אותו
והואלן כן ידים מהמותרות
ערוך בערך ספסן ופיין רש"י
שקלר מה (תלמוד), (ג) ברכת
ז: לקמן קמח, בינה כ"א,
(ד) ופספס ברכת פ"ד ע"ש,
(ה) בראשית תלמוד, (ו) פ"א
פסיעה, (ז) ונמו דעלה אלא
שמכילת עינין ומקלר את
פלוני כ"ד רש"י פ' ואלא למיך
פליגין, (ח) לקמן ק"ה, עירובין
טו, בללס פ"ק א' מ"ט ע"י
חוספות מנחות ט"ז, ד"ה חסר
ידי' מה שהמחזיר מנחה ועין
מ"ס' לעיל מה: פ"ה דט"ז
טלטול וי' ומכר המנחה,
(ט) ע"י רש"י ברכות א' ד"ה
מחשית, (י) וברכות נ"א,
(כ) ומתמך, יע"י, (ל) שלם
מפיו הללו ידיו אומר לך
תיקון ואלא למיך דהכי ק"ה
לפניה שרי לנדיא חמירין
בנזיר מה עלה דהך משנה
דמנן טור חופף וכו' וחופף
ומפספס מ"ט טור חופף
דבר שאין מתכוין וכו' ע"ש,
(מ) וקידוש ס"א: (נ) ופריך
לפת,

תורה אור השלם
1 כל פעל ה' למעשהו וגב
רשע קיום רשע:
פסילי טו ד

הגהות הב"ח
(א) ש"ס ד"ה בגורדייתא דקני
(קניס הקדש) מה"מ וכו'
קניס הורוקרים:

גליון הש"ס
ב"ה הא' שליקוסא, ע"י
לעיל דף מה ע"כ סוף ד"ה
דמ"ט ע"ש:

לעיו רש"י
ריא"ל וריא"ל א"א,
סגולת (פסח),
בליצ"א ובליצ"א ר"י,
לפסוע.

מוסף רש"י
חופף, מחליק שער וקטון
א"א: חו' מתמך, פ"י ר"י
בלע"י וברכות ו' מ"ט (דברים
לג) חופף עליו כל היום, לשון
מגיד (נזיר מב.) ומפספס,
קריש"י (לקמן פ"א) שמפריך
שערותיו וכו' מוזי (נזיר ש"ח),
אבל לא סורק, במסכת,
דודאי משייר שער ונזיר
ר"ש כפסיק רישיה ולא ימות,
אבל חופף ומפספס פעמים
שליש משייר וכשהוא דבר
שאין מתכוין מותר (לקמן
פ"א), ערשה אדם כל
צורכו בפת, משממש בו
ואין כאן משום כיוון וממחשו
בתכשיל (לקמן קמח) ולא
משיירין למיין דלחולין ובוצה
כ"א, דצה, לשון מיקוע
ריבנות קסא, הטומנין לפס,
לנטיע (מורוין ע"י), אינו
הורשע, לפי שאינו מושרשת
ולקמן ק"ה.

המעביר שער בית השחי ובית הערוה ה"ז לוקה כי קאמר רב נשאר אברים ומסכים הם לאפילו העבירה שער שאל הגוף דוקא במספריים שרי ורב דקאמר מעביר היינו במספריים כעין מעביר: ומ"ש אינו אסור מדברי תורה אלא מדברי סופרים כדכתיב: ואל"ה לנחל לנשח פלג ר' יוחנן עלה פסק הר"ף כלישנא דאמי כההיא כדכתיב: וכן דעת רבנו.

ויש עוד טעם לדבר דלרש"י שמענו קב ונקי לא מפרש קהל אלא לענין שלא תלכש האשה כלי זין והאיש נגד אשה וכמו שכתוב בסמוך אבל העבירה שער בית השחי משמע דלית ליה: ומ"ש בד"א במקום שאין מעבירים וכו'. כ"כ נמוקין יוסף בשם רב שרירא והר"ף וכו' כ' הר"ף בפרק אין מעמידין בשם הגאונים וכמו מהר"ן למדו לומר כן:

י לא תערה אשה וכו'. בפ' ב' נזירים [נ"ט]. מיהא לא ילכש נכר שמלת אשה מה מ"ל אס' שלא ילכש איש שמלת אשה וכו' הרי נאמר מועצה היא ואין כאן מועצה אלא שלא ילכש נכר שמלת אשה וישב בין הנשים ואשה שמלת אשה ומשכך בין הנשים ראש"י אומר מנין שלא תלכש אשה בכלי זין למלתמה מ"ל לא יהיה כלי נכר על אשה ולא ילכש נכר שמלת אשה שלא ימקן איש בחיקו וישב ויסקן רבנו כרש"י שמענו קב ונקי וכן מירגס אונקלוס לא יהא מיקון דגבר וכו' ולא הכריך שישב איש בין הנשים או האשה בין הנשים. ואע"פ שכתב רבנו שהעבירה שער בית השחי ובית הערוה לאש אילו אלא מ"ל מד"ס כתב שמגלתה ראש האשה כאיש היו עדי האס' וכמו שאם עתה האשה עדי האיש לוקה. וגרסה שטעמו מפני שמגלתה ראש אשה כאיש היו דבר הניכר טובא דמי ללכש מלכוש האיש משא"כ צריכה השחי וצריכה הערוה שם בנקים מכוסה: המלקט שערות וכו'. כדכתיב פרק בתרא דמכות (כ:) ושבת (ז') פ' המניע הנוטל מלא פי הוזה בשבת חייב וכמה מלא פי הוזה שמים רבי הוזה שמים רבי אומר אמת ומוריש חכמים לר"א בנלקט לצנות מתוך שחוריות שאפילו אחת חייב ודבר זה אפילו בחול אסור משום שנאמר לא ילכש נכר שמלת אשה:

כתב הראב"ד ר"א לא מחזור שיהא לוקה נאחם שלא אמרו אלא אסור ועוד מאי עדי אשה איכא נחלל וכו' לא מייבא מילתא כלל עכ"ל. ורבנו סובר דאפילו בחול אסור ולוקה נמי דכיון דמקרא יליף לה מהי מימי לן למימר דלא ילכש עליה. ומ"ש ועוד מאי עדי אשה איכא נחלל וכו' יש לתמוה דהא חזינן דנבג' [מכות כ'] דעל אפילו אחת קאמר ודבר זה אפילו בחול אסור משום שנאמר לא ילכש נכר שמלת אשה:

כתב הראב"ד ר"א לא מחזור שיהא לוקה נאחם שלא אמרו אלא אסור ועוד מאי עדי אשה איכא נחלל וכו' לא מייבא מילתא כלל עכ"ל. ורבנו סובר דאפילו בחול אסור ולוקה נמי דכיון דמקרא יליף לה מהי מימי לן למימר דלא ילכש עליה. ומ"ש ועוד מאי עדי אשה איכא נחלל וכו' יש לתמוה דהא חזינן דנבג' [מכות כ'] דעל אפילו אחת קאמר ודבר זה אפילו בחול אסור משום שנאמר לא ילכש נכר שמלת אשה:

א סמ"ג לאוין ג"ט ס': ב סמ"ג לאוין ס': ג סמ"ג לאוין ס"א, טור יו"ד ס' ק"פ: ד סמ"ג לאוין ס"ב, טור ס':

י לא תערה וכו'. גם זה ביאר בסמ"ג קפ"ב ע"ש: **יא כתובת קעקע.** משנה בסוף מכות (דף כ"א). ופסק כרנן ודלא כר"ש: **יב השורש שריטה וכו'.** שם ופסק כר' יוסי דנימוקו עמו. ועוד מהטעמים שכתב הרב"י וכו'.

יג גדידה ושריטה אחת היא וכו'. וזה כר' יוסי שם (דף כ"א). ואל"ה א"כ אמאי לא קאמר דהשורט על המת לוקה שמים אחת משום שריטה ואחת משום גדידה כיון דאחת היא והוא לא כתב אלא לוקה סתם דמשמע חדא. וי"ל דרבנו אילן לשיטתיה שאמר דוקא המלות דלפן רבוי המלקיות בעבור רבוי הלאוין אלא איכא שהלאוין מאיסורים

הנחות מייבוגיות

פ' [כתבו הגאונים מי שמגלה כל שער שבו מראשו ועד רגלו מותר לו לגלה גם של בית השחי ושל בית הערוה שאינו יפוי אדרבה נזוול הוא וכן כתב הסמ"ג לאוין ס' יע"ש]: **י** [ו] כת"ל דרבי אליעזר בן יעקב אבל רא"מ כתב דקיימא לן כר"א בן יעקב דאמר לוקה כדאמר ר' יוחנן ומקובלן ליה דקא' כר"א בן יעקב פירוש שדורש הפסוק בפשטו כתרוממו של אונקלוס אבל ח"ק לא מפרש קא' אלא שלא ילכש איש לשבת בין הנשים ולא אשה לשבת בין האנשים לניאוף ועיין בתוספתא פ' החולין: **יג** [אסור ס' ק"פ] וז"ל כתב הרמב"ן דוקא שריטה אבל אם בשדו בידו על בשדו מותר כדאשכחן בד"ע שפגע במתו של ר"א והיה מכה על בשדו עד שדמו שותה לארץ, וכתב א"א וי"ל דבר תימה הוא

גבר וכו'. וי"ל דהראב"ד סובר דיש לפרש דכשאמרו ודבר זה אפי' בחול אסור על מלקט לצנות מתוך שחוריות קאי לא על אפילו אחת וכן פירוש דרבנו ולא מחזור שיהא לוקה נאחם שלא אמרו אלא אסור ולא אמרו חייב ועוד דאפשר לפרש דלא קאי אסור על אפילו אחת דמאי עדי אשה איכא נחלל וכו'. ולדעת רבנו פ"ג לומר דנחלל נמי מייבא מילתא ולמד רבנו ללכש נכר דהוא הדין ואפשר דכשם דוכתב אמימי: שומטום ואנדרוגינום וכו'. כדמסקתא דנכריות:

יא כתב ולא רשם וכו'. משנה פרק בתרא דמכות (דף כ"א). ומ"ש כד"א וכו'. לא ידעתי לו מקום מפורש ואפשר שלמדה מדין הקפת הראש שכתבתי למעלה: **יב אחד רבין וכו'.** בפ"ק דקידושין (דף ל"ו). יליף לה כג"ש: שריטה שריטה אחת על חמשה מתים וכו'. משנה פ"ג דמכות (דף כ'): **יג גדידה** ושריטה אחת היא. גם זה שם [כ"א]. מייבא דשמואל דסבר לה כר' יוסי דאמר הסם הכי. וכונת רבנו דלא מייבא דשריטה לא שייכא אלא ציד וגדידה לא שייכא אלא בכלי זין והמורו עליו משום לא מתגודדו או בכלי זין והמורו בו משום שערט לא לייבא קמ"ל. ח"כ דלא מתגודדו משמע לרבנו דלא קאי אמת אלא לחודיה והיינו לעצודת כוכבים וקמ"ל דאע"פ דלא כתיב נחלל אלא שריטה אס' נחלל חייב:

גם זה וכו' אלא שעל מת וכו'. בפרק בתרא דמכות (שם) הני מנא קמיה רבני יוחנן ומשמע לי טעמא משום דאשכחן שאין דרך לעכו"ם אלא בכלי דמכחי ויתגודדו כמשפטם בחרות וכו'. וכתב רבנו שהמשרט עלמור לעכו"ם חייב מלקות ותמיהא לי מילתא הא ענדמה בך וסקילה נמי לייבא, וי"ל שלא היה עובדים אותה בך אלא שהיו עושים כך כדי שמתעורר לענות אותם כפי מהשגתם המשובשת:

יד ובכלל אזהרה זו וכו'. סוף פ"ק דיצמות (דף י"ד). ואם תאמר הישך פסק ככאזי ודלא כרנא, ושם י"ל דלא אמרו הלכה כרנא אלא היכא דפליגי אלינא דנפשייהו ולא היכא דפליגי אלינא דמ"ד עיין שם ודו"ק. וה"ר דוד כהן נחשבה נחלק בפירוש לשון רבנו שר"ל שכשם בעיר חילוק מנהגים שחלק מהם נוהגים מנהג זה וחלק מהם נוהגים מנהג אחר שזה הדבר נעשים שני במי דייס אבל אינם שני במי דייס ממש בכל דבר וכלל ענין. ואפשר שזהו דקדק בלשונו ולא כתב ששני במי דייס בעיר אחת לא יהיו נוהגים זה שלא כמנהג

השנת הראב"ד המלקט שערות לבנות מתוך שחוריות מראשו או מוקנו משיילקט שער אחת לוקה. ח"א לא מחזור שיהא לוקה נאחם שלא אמרו אלא אסור ועוד מאי עדי אשה איכא נחלל וכו' לא מייבא מילתא כלל עכ"ל.

כאשה ולא מגלה ראשו כאיש ואם עשה כן אינו לוקה: **יא** כתובת קעקע האמורה בתורה הוא שישרט על בשרו וימלא מקום השריטה בחול או דיו או שאר צבעונים הרושמים. וזה היה מנהג העכו"ם שרושמן עצמן לעבודת כוכבים כלומר שהוא עבד מכור לה ומורשם לעבודתה. ומעת שירשום באחד מדברים הרושמן אחר שישרטו באי זה מקום מן הגוף בין איש בין אשה לוקה. כתב ולא רשם בצבע או שרשם בצבע ולא כתב בשריטה פטור עד שיכתוב ויקעקע שנאמר וכתובת קעקע. במה דברים אמורים בכותב אבל זה שכתבו בבשרו וקעקעו בו אינו חייב אלא אם כן סייע כדי שיעשה מעשה. אבל אם לא עשה כלום אינו לוקה: **יב** השורש שריטה אחת על המת לוקה שנאמר ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם. אחד כהן ואחד ישראל. שרט שריטה אחת על חמש מתים או חמש שריטות על

מת אחד לוקה חמש. והוא שהתרו בו על כל אחת ואחת: **יג** גדידה ושריטה אחת היא. וכשם שהיו העכו"ם שורטים בבשרם על מתיהם מפני הצער כך היו חובלין בעצמם לעבודת כוכבים שנאמר ויתגודדו כמשפטם. גם זה אסרה תורה שנאמר לא תתגודדו. אלא שעל מת בין שרט בכלי לוקה. לעבודת כוכבים בכלי חייב מלקות בידו פטור: **יד** ובכלל אזהרה זה שלא יהיו שני בתי דינין בעיר אחת זה נוהג כמנהג זה וזה נוהג כמנהג אחר. שדבר זה גורם למחלוקות

א סמ"ג לאוין ג"ט ס': ב סמ"ג לאוין ס': ג סמ"ג לאוין ס"א, טור יו"ד ס' ק"פ: ד סמ"ג לאוין ס"ב, טור ס':

מת אחד לוקה חמש. והוא שהתרו בו על כל אחת ואחת: **יג** גדידה ושריטה אחת היא. וכשם שהיו העכו"ם שורטים בבשרם על מתיהם מפני הצער כך היו חובלין בעצמם לעבודת כוכבים שנאמר ויתגודדו כמשפטם. גם זה אסרה תורה שנאמר לא תתגודדו. אלא שעל מת בין שרט בכלי לוקה. לעבודת כוכבים בכלי חייב מלקות בידו פטור: **יד** ובכלל אזהרה זה שלא יהיו שני בתי דינין בעיר אחת זה נוהג כמנהג זה וזה נוהג כמנהג אחר. שדבר זה גורם למחלוקות

א סמ"ג לאוין ג"ט ס': ב סמ"ג לאוין ס': ג סמ"ג לאוין ס"א, טור יו"ד ס' ק"פ: ד סמ"ג לאוין ס"ב, טור ס':

לחם משנה מוחלקים כגון אכל פוטיתא לוקה ארבע שהן איסורים מחולקים אבל היכא שהאיסור הוא אחד אין רבוי הלאוין עושה רבוי מלקיות ומכ"מ עובר בשני לאוין. וכבר ביאר רבנו וי"ל שגובר בשני לאוין כדאמר גדידה ושריטה אחת היא דמשמע שעובר בשתיים: **יד ובכלל** אזהרה זו וכו'. זו דבר תימה דנבגמל דיצמות פרק ט"ו נשים (דף י"ד). אסוקנה כהיא שמעמחא דעשו בית שמאי כדכריהו דלמאן דלמאן דעשו כי אמרינן לא מתגודדו הני מילי בית דין אחד בעיר אחת אבל שני במי דייס ששני עיירות לית לן בה. וסברא שהזכיר כאן רבנו וי"ל היא סברא דלכאזי אלינא דמ"ד שדחו בגמרא. ואפשר היה לומר לרבנו דרבנו פסק כמאן דלמאן לא עשו דהיינו רב לגבי שמואל דהלכתא כותיה

מגדל עז

י לא תערה אשה עד עדי אש. פרק הלוקין ופ' שני נזירים (דף נ"ט): המלקט שערות לבנות בו עד לגנה אחת לוקה. פ' הלוקין (דף כ'): כתב הראב"ד לא מחזור שיהא לוקה נאחם שלא אמרו אלא אסור ועוד מאי עדי אשה איכא נחלל וכו' לא מייבא מילתא כלל עכ"ל. והמחבר לא הביאה בפירושו כהעקף שלנו: **יא** שומטום ואנדרוגינום ב' עד אינו לוקה. כמובן קעקע עד אינו לוקה. פ' הלוקין (דף כ"א): **יב** השורש שריטה אחת ב' עד בידו פטור. כמובן כהניס ופרק הלוקין (שם): **יד** ובכלל אזהרה ב' עד אגודתו. פ"ק דיצמות (דף י"ג) ומימי לה בהרבה מקומות: כל דכיון דבין ביד בין בכלי אסור היאך יא' שרי דרך הכאה, והתום' פירוש שר"ע היה עושה

ה לא תלבש אשה בגדים המיוחדים לאיש וכו'. כן כתב הרמב"ם בסוף הלכות ע"ז (ה"י) וזה לשונו לא תעדה אשה עדי האיש כגון שתשים בראשה מלפפת או כובע או תלבש שריון וכיוצא בו או שתגלח ראשה כאיש ולא יעדה איש עדי אשה כגון שילבש בגדי כבועונים וחלי זהב במקום שאין לובשין אותם הכלים ואין משימים אותו החלי אלא נשים הכל כמנהג המדינה איש שעדה עדי האשה ואשה

ה לא תלבש אשה בגדים המיוחדים לאיש לפי מנהג המקום (ג) לא תגלח אשה כאיש לא ילבש איש בגדי אשה

שעדה עדי איש לוקין עכ"ל וקודם לכן (ה"ט) כתב שהעברת בית השחי ובית הערוה אינו אסור מן התורה אלא מדברי סופרים. ואיכא למידק עליה מדגרסינן בפרק שני נזירים (נה): אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה מתיבי העברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים מאי לוקה נמי מדרבנן איכא דאמרי א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה משום לא ילבש גבר שמלת אשה מתיבי העברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים הוא דאמר כי האי תנא דתניא המעביר בית השחי ובית הערוה הרי זה עובר משום לא יהיה כלי גבר על אשה ותנא קמא האי לא יהיה כלי גבר מאי דריש ביה מיבעי ליה לכדתניא לא יהיה כלי גבר על אשה מה תלמוד לומר אם שלא ילבש איש שמלת אשה ואשה שמלת איש הרי כבר נאמר תועבה היא ואין כאן תועבה אלא שלא ילבש איש שמלת אשה וישב בין הגשים ואשה שמלת איש ותשב בין האנשים רבי אליעזר בן יעקב אומר מנין שלא תנא אשה ככלי זיין למלחמה תלמוד לומר לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה שלא יתקן בחיקוני אשה עד כאן בגמרא. ופסק הרי"ף (מכות 7.) כלישנא קמא דרבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן דאמר דלא מיתסר העברת שחי ובית הערוה אלא מדרבנן וכן נראה שהוא דעת הרא"ש (שם סי' 7) והוא דעת הרמב"ם כמבואר בדבריו (ה"ט) ולפי זה נראה דלית הלכתא כרבי אליעזר בן יעקב דהא אמרינן דלישנא קמא דאמר העברת שחי אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים דריש קרא כתנא קמא דרבי אליעזר בן יעקב דלא אסר אלא שלא ילבש איש שמלת אשה וישב בין הגשים אבל כל שאינו הולך וישב בין הגשים לא מיתסר מדאורייתא דאי לרבי אליעזר בן יעקב אף על פי שאינו וישב בין הגשים אסור מן התורה לתקן בחיקוני אשה ואם כן נמאץ הרמב"ם כמזכה שטרא לבי תרי שפסק איש שעדה עדי אשה ואשה שעדה עדי איש לוקין והיינו כרבי אליעזר בן יעקב ופסק דהעברת בית השחי ובית הערוה אינו אסור מן התורה והיינו דלא כרבי אליעזר בן יעקב אלא כתנא דפליג עליה: ואפשר לומר דהרמב"ם מפרש דכי אמרינן מצעי ליה לכדתניא לא יהיה כלי גבר וכו' שרבי אליעזר בן יעקב נמי מצי דריש ליה לקרא דעד כאן לא אסר רבי אליעזר בן יעקב לתקן בחיקוני אשה אלא במידי דמינכר דומיא דלבישת כלי זיין דאשה אבל היכא דמטמר כגון בית השחי ובית הערוה אינו בכלל זה וטעמיה משום דדריש תועבה בכהאי גוונא לא יהיה כלי גבר וכו' בהנהו גווני דמצי למיתי מינייהו לדי תועבה דמחלף איש באשה או אשה באיש ואף על פי שאינו מחלף אלא בדבר אחד ובכל שאר דבריו הוא ניכר יפה אפילו הכי אסרתו

ה לא תלבש אשה בגדים המיוחדים לאיש וכו'. דברי רבינו דין זה סתומים דמשמע דכל ענין אסור ואינו כן אלא יש היתר בשני דברים. האחד שאין איסור אפילו בדבר שהוא נוי וקישוט אלא אם כן באשה הלוכשת בגדי איש להתדמות לאיש ואיך הלוכש בגדי אשה להתדמות לאשה אבל אם לובשין כדי להגן מפני החמה בימות החמה ובימות הגשמים מפני הגשמים אין שם איסור וכדמוכח בפרק שני נזירים (דף נ"ט א) דבעא מיניה רב מרבי חייא מהו לגלח אמר ליה אסור אמר ליה והא קא גליל אמר ליה זמן יש לו כל זמן שהוא גלל נושר דקשה הלל סבירא ליה לרב מיקל אדם כל גופו בתער ומוקי ליה תלמודא דבמספריים כעין תער קאמר דשרי אפילו בית השחי והערוה ובעל כרחך דהא דבעא מיניה רב מרבי חייא מהו לגלח בתער בעא מיניה ואמר ליה אסור ואם כן מאי פריך והא קא גליל והלא יכול לגלח במספריים ופירש רבינו תם דודאי בתער בעא מיניה והא דפריך והא קא גליל הכי פירשו והלא אין זה תיקון ואין דומה כלל לחיקוני אשה שאין זה משום יפוי אלא משום לער שגלל יותר מדאי ואפילו בתער אית לן למישרי כמו שכתבו התוספות בפרק החולץ ובפרק שני נזירים וכן פירש הרא"ש בפרק מנחות חליצה אלמא מדשני ליה רבי חייא גבול יש לו ואינו מטעיר דאם עושה כך כדי להגלל מהלער אין שם איסור כלל אפילו מדרבנן אף על פי שהוא יפוי כיון שאינו עושה כן לשם יפוי: ומכאן הוכיחו התוספות בפרק שני נזירים (נט א ד"ה גבול) דמותר לראות במראה כשמסתפר בעצמו כדי שלא יחבול בעצמו וכך היה אומר הר"ף שרבו ה"ר שמואל מאייביר"א היה מסתפר במראה עכ"ל והיינו טעמא דאיסור מראה משום לא ילבש גבר שמלת אשה ואינו אסור כי אם להתדמות לאשה לנוי ויפוי ולהתקשט ובמדרכי פרק במה טומנין (שבת סי' קצז) כתב וזה לשונו ובני אדם שיש להם ריבוי שערות על ידיהם ובזקים להיראות בין אנשים מותר להסירם דאין לך לער גדול מזה עכ"ל ובתשובות מה"ר מנחם מירצבור"ק איש לא יסתפר במראה רק כשמסתפר בעצמו מותר שלא יחבול בעצמו וכן כשמסתפר מן הגוי שלא במקום רבים ע"כ: והשני דאף להתדמות אין איסור אלא בדברים שהם עשויין לנוי ולקישוט וכדליתא בספרי (תנא פסקא רכו) בפסוק ולא יהיה כלי גבר וכי מה בא הכתוב ללמדנו יכול שלא תלבש אשה כלים לבנים והאיש לא יתכסה כבועונים תלמוד לומר תועבה דבר המביא לידי תועבה זהו כללו של דבר שלא תלבש אשה מה שהאיש לובש ותלך לבין האנשים והאיש לא יתקשט בתכשיטי נשים וילך לבין הגשים רבי אליעזר בן יעקב אומר [מנין] שלא תלבש אשה כלי זיין ותנא למלחמה תלמוד לומר לא יהיה כלי גבר והאיש לא יתקשט בתכשיטי נשים תלמוד לומר ולא ילבש גבר שמלת אשה [עכ"ל] אלמא דאין איסור אלא במה שנועשה לקישוט של נשים וכן כתב רש"י בפרק שני נזירים (נט א) וזה לשונו שלא יתקן איש בחיקוני אשה דהכי מתרגמינן ליה שלא יחבול ולא יפרסם בבגדי כבועונים של אשה עכ"ל אלמא דבבגדים שאינם עשויין לנוי ולקישוט אין בלבישתם שום איסור: וכ"כ הרמב"ם לא תעדה אשה עדי האיש כגון שתשים בראשה מלפפת או כובע וכו' משמע שאין

דרכי משה

(א) וכתב בית יוסף דהוא הדין בגד אחד אסור אף על גב דבשאר דברים ניכרת שהיא אשה וכתב הרמב"ם עוד דאשה שגילחה שער ראשה כאיש לוקה וכתב הכל בו (סי' צז סה ע"ד) בשם הרמב"ם (פי"ב מהע"ז ה"י) טומטום ואנדרוגינוס אסור להתעטף באשה:

תורה דומיא דכלי זיין לאשה שאע"פ שבשאר דברים מינכר שפיר שהיא אשה אסור שכל שהוא מחלף אפילו בדבר אחד אסור מיהו הני מילי במחלף באחד מהדברים הניכרים שהם מזדילים בין אשה לאיש אבל בדברים הנסתרים מן העין אף על פי שהם משונים באיש מבאשה כיון שאינם נראין לעין לא אחי לחלופי זהו מאיש לאשה לפיכך אינם בכלל איסורא דקרא דהא לא אחי זהו לידי תועבה כלל וטעמא דמסתבר הוא לפרש כן בדברי רבי אליעזר בן יעקב כי היכי דלא יקשה ליה מאי דאקשי תנא קמא והלא כבר נאמר תועבה היא ואין כאן תועבה דאין לומר דלא חשיבא ליה ההיא קושיא משום דסבר דלבישת איש שמלת אשה או איפכא היא תועבה מזד עאמו דאם כן למה ליה לזהרורי אכלי זיין ואחיקוני אשה הכי הוי ליה למימר רבי אליעזר בן יעקב אומר לימד הכתוב שאיש שלבש שמלת אשה ואשה שלבשה שמלת איש תועבה הוא ומדלא אמר הכי אלא אהדר אכלי זיין ואחיקוני אשה וגם פתח בלשון מנין שלא תלא אשה וכו' משמע דלתנא קמא לאמר הרי כבר נאמר תועבה היא וכו' מהדר ואמר דשפיר משמע קרא דתועבה היא לקרא דלא יהיה כלי גבר דאפילו לא שנתה דבר מכל מלבושיה אלא שנתנה כלי זיין עליה וכן האיש אפילו לא שניה דבר אלא שתיקן בחיקוני אשה אסור מפני שהם מהדברים המביאים לידי תועבה דפרשיטת וכל שכן דהיכא דהחליפו שמלותיהם דהוא מביא טפי לידי תועבה דאסור אף על פי שאינו יושב בין הגשים וכיון דמאי סבר רבי אליעזר בן יעקב כלישנא קמא דרבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן פסק כוותיה משום דקיימא לן (גיטין סז.) משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי ומפני כך כתב שאיש שעדה עדי אשה ואשה שעדה עדי איש לוקין ובכלל זה אשה שגילחה ראשה כאיש לוקה מפני שהוא דבר הניכר לעין אבל איש שהעביר בית השחי ובית הערוה כיון שהוא דבר שאינו נראה כלל מודה רבי אליעזר בן יעקב שאינו אסור מן התורה כן נראה לומר לדעת הרמב"ם ז"ל: אבל ספר מצות גדול (לאוין ס) כתב וזה לשון אמר רבי יוחנן המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה משום לא ילבש גבר וכו' סבר לה כרבי אליעזר בן יעקב שמפרש הלאוין כן שלא תלא אשה בכלי זיין למלחמה ולא יתקן איש בחיקוני אשה והלכה כרבי אליעזר בן יעקב והא דתניא העברת שער מדברי סופרים כתנא קמא דרבי אליעזר בן יעקב דמפרש המקרא כפשוטו שלא ילבש איש מלבושים המיוחדים לגשים כגון זעף וכיוצא בו לשבת בין הגשים לניאוף וכן אשה בין האנשים, ואומר אני שרבי אליעזר בן יעקב מודה בזאת לתנא קמא שאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד כאן לשונו. ודבריו מבוארים שהוא מפרש דלישנא בתרא דרבי יוחנן דאמר המעביר שער בית השחי ובית הערוה לוקה אחי כרבי אליעזר בן יעקב דמפרש קרא דלא ילבש גבר שמלת אשה שלא יתקן בחיקוני אשה והלכה כר' אליעזר בן יעקב הילכך המעביר שער בית השחי ובית הערוה לוקה וכלישנא בתרא דרבי יוחנן וקאמר סמ"ג שנתראה לו דרבי אליעזר בן יעקב לאוסופי על תנא קמא אחא לחייב באשה היוצאת בכלי זיין ובאיש המתקן בחיקוני אשה דלא משתמעי לתנא קמא מקרא אבל ודאי מודה הוא דקרא אסר לאיש ללבוש מלבושים המיוחדים לגשים כדקאמר תנא קמא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו: ובהגהות מיימוניות סוף הלכות ע"ז (ד"ק ה"י) כתב וזה

איסור באשה כי אם מנפת וכובע ושריון וגילוח שער ראש כמו באיש שכל אלה הם נוי וקישוט לאיש וכן אסור לאיש ללבוש בגדי צבעונין וחלי זהב במקום שאין עושין אותן נוי וקישוט כי אם לאשה וכך מבואר עוד בספר מנין המצות שלו (לא תעשה) סימן ל"ט והכי משמע בסמ"ג שכתב וזה לשון המעביר שער בית השחי והערוה לוקה כרבי אליעזר בן יעקב שמפרש הלאוין כן שלא תלא אשה בכלי זיין למלחמה ולא יתקן איש בחיקוני אשה והא דתניא העברת שער מדברי סופרים כתנא קמא דרבי אליעזר בן יעקב דמפרש המקרא כפשוטו שלא ילבש איש מלבושים המיוחדים לגשים כגון זעף וכיוצא בו לשבת בין הגשים לניאוף וכן אשה לשבת בין האנשים ואומר אני שרבי אליעזר בן יעקב נמי מודה בזאת לתנא קמא שאין מקרא יוצא מידי פשוטו עכ"ל מדקאמר ואומר אני וכו' אלמא דהוה אמינא דלרבי אליעזר בן יעקב אין הלכו נאמר אלא במה שהוא עשוי לנוי ולקישוט ותיקוני האשה והאיש אבל אין איסור בלבישת המלבושים וליכך בין הגשים או אשה בין האנשים לכך אמר ואומר אני וכו' דאף במלבושים שאינם עשויין לנוי ולקישוט אלא ללבישה מודה רבי אליעזר בן יעקב לתנא קמא שאסור ללבשם וליכך בין הגשים והאנשים דאין מקרא יוצא מידי פשוטו אלמא דלבישה לחוד ושלא לילך בין הגשים והאנשים אין איסור כלל בדברי הכל: אבל הר"א ממין בספר יראים סימן ז"ו (סי' שפה שפו) כתב וזה לשון הילכך יזהר אדם שלא יתקן עאמו בחיקוני גשים והכל כמנהג המקום לתקן ולהיות מלבושיהם חלוקים ממלבושי גשים מכולן מזהר אדם שלא לתקן ואשה במלבושי האיש שאין כיוצא בהם במלבושי אשה וללבוש אפילו עראי ודרך שחוק אסור שהרי לא חלק הכתוב בין קבוע לעראי ולפי שראיתי בני אדם שלובשין במלבושי אשה עראי וגם האשה במלבושי האיש עראי במשתאות של חתן וכלה וגם בעניינים הרבה כתבתי כן עכ"ל: ולכאורה משמע דבכל מלבושים שחלוקים באיש מבאשה אסור וזה ודאי אי אפשר כמ"ס בסמוך אלא דהרב נסמך על מה שכתב תחלה בדברים שהם תיקונים ונוי ויופי לאשה כמו גילוחי דבית השחי והערוה הוא דאסור ועל זה אמר הילכך יזהר אדם שלא יתקן עאמו בחיקוני גשים וכו' ודוקא להתדמות בהם הוא דאסור כמו שעושין במשתאות אבל אם אינו לובש כי אם להגן בהם בימות החמה מפני החמה וכו' שרי לדברי הכל. ועל כן הני מלבושים של איש שקורין זופי"א וכיוצא בהם שאר מלבושים של איש שנוהגים הגשים ללבשן וליכך בהם לשוק ולבש בהן בחנות אין בהם איסור חדא שאינם עשויין כי אם ללבישה ולכסות בהן לא לנוי ולקישוט ועוד שאין האשה לובשתו אלא כדי שלא להטער בצינה ובחמה ואין כוונתה להתדמות בהן לאיש אם כן אין בהם שום דבר משני לדדי האיסור: הקשה בית יוסף על מ"ס הרמב"ם העברת בית השחי והערוה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים וכתב גם כן שהאיש שתיקן עאמו בחיקוני אשה או אשה בחיקוני איש לוקה וזה היפך משמעות התלמוד בפרק שני נזירים דמשמע (ד)התם דלרבי אליעזר בן יעקב דמפרש הלאוין דלא ילבש גבר שלא יתקן איש בחיקוני אשה המעביר שער בית השחי והערוה לוקה עליו שהעברת שער בית השחי הוא מתיקוני אשה ולתנא קמא דמפרש הלאוין שלא ילבש איש שמלת אשה וישב בין הגשים ואשה שמלת

לשוננו כתוב בסמ"ג אומר אני שרבי אליעזר בן יעקב מודה לתנא קמא דאיסור העברת שער דרבנן דאין מקרא יואל מידי פשוטו עכ"ל ונראה לי דטעות סופר הוא דכיון דאמר רבי יוחנן דאמר לוקה סבר לה כרבי אליעזר בן יעקב על כרחך לומר דסבר סמ"ג דרבי אליעזר בן יעקב מדאורייתא אסר ואם כן היאך אפשר לו לחזור בו ולומר דרבי אליעזר בן יעקב מודה לתנא קמא בהעברת שער דהוי דרבנן דאם כן רבי יוחנן דאמר כמאן דהא לפי מה שפירש הוא ז"ל הא דתניא המעביר בית השחי ובית הערוה עובר משום לא יהיה כלי גבר וכו' ראב"י היא ואם כן בכלל הודאת רבי אליעזר בן יעקב היא ונשאר רבי יוחנן דלא כמאן ואף אם תימא לומר דלאו כר' אליעזר בן יעקב היא מכל מקום יקשה לו דאין מקרא יואל מידי פשוטו כי היכי דאקשי לרבי אליעזר בן יעקב ובין כך ובין כך יקשה לרבי יוחנן גופיה דאמר בהדיא לוקה משום לא ילבש ואמאי והא אין מקרא יואל מידי פשוטו ועוד דאין מקרא יואל מידי פשוטו היינו שלא להוציאו מידי פשוטו לגמרי כלומר שלא נדרוש בו דרשה בלבד ולא נתפוס פשוטו כלל אבל כשאנו תופסים פשוטו וגם מדרשו שפיר דמי הילכך נראה לי דדברים הללו דהגהות מיימוניות טעות סופר נינהו ובהגהות החדשות ליתנהו:

איש ותשב בין האנשים העברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים ואם כן הרמב"ם מזהב שטרא לבית תרי פסקא איש שתיקו עצמו בתיקוני אשה לוקה והיינו כרבי אליעזר בן יעקב ופסק דהעברת בית השחי והערוה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים והיינו כתנא קמא דפליג דרבי אליעזר בן יעקב והאריך בית יוסף ליישב זה לחלק בין מידי דמינכר ללא מינכר ותימה הוא לפרש דברי הרמב"ם דמחלק בדבר שלא נזכר בתלמוד אפילו רמז דבר לחלק בכך: והנראה לפע"ד ליישב ברווחא והוא דהכי איתא התם אמר רבי יוחנן המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה מיתבי העברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים מאי לוקה נמי דקאמר מדרבנן איכא דאמר רבי יוחנן המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה משום לא ילבש גבר שמלת אשה מיתבי העברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים הוא דאמר כי האי תנא דתניא המעביר בית השחי ובית הערוה עובר משום לא ילבש גבר וגו' ותנא קמא (דסובר אינה אלא מדברי סופרים) האי לא ילבש גבר מאי דריש ביה מיבעיא ליה לכדתניא לא יהיה כלי גבר וכו' אלא שלא ילבש איש שמלת אשה וישב בין הגשים וכו' רבי אליעזר בן יעקב אומר מנין שלא תא אשה בכלי זיין למלחמה תלמוד לומר לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה שלא יתקן איש בתיקוני אשה ופסק הרמב"ם

כלשנא קמא דלוקה דקאמר נמי רבי יוחנן מדרבנן משום דהעברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים וכן פסקו הרא"ף והרא"ש בסוף מכות ופסק נמי כרבי אליעזר בן יעקב דהלכה כמותו דמשנתו קב ונקי והא דמפרש רבי אליעזר בן יעקב ולא ילבש גבר וגו' שלא יתקן איש בתיקוני אשה אינו אלא כגון לראות במראה וכיחול ופירכוס וכיוצא בזה שהוא נוי וקישוט לאשה אבל הסרת שער בית השחי והערוה אינו לנוי אלא להסיר הלכלוך והמלאכה: והא דפריך ותנא קמא האי לא ילבש גבר מאי דריש ביה ומשני מיבעיא ליה לכדתניא וכו' שלא ילבש איש שמלת אשה וישב בין הגשים וכו' רבי אליעזר בן יעקב אומר מנין שלא תא אשה בכלי זיין וכו' דלמלא דלרבי אליעזר בן יעקב העברת שער אסור דבר תורה הך קושיא ופירוקא אליבא דלישנא בתרא היא אבל ללישנא קמא לא הוה קשיא ליה הך קושיא דסבירא ליה דאע"פ דהעברת שער מדברי סופרים וקרא דלא ילבש גבר לא מיירי בהעברת שער מכל מקום מדבר בשאר תיקוני אשה שהם לנוי ולקישוט לאשה וכדפרישית וטובא אשכחן בתלמודא דקא קשיא ליה בלישנא בתרא ולא קשיא ליה בלישנא קמא משום דלא חש להך קושיא דידע לפירוקא דידע בפרק האיש מקדש (דף מ"ד ב) איכא דאמר רבי יוחנן עולא קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה אפילו מיאון אינה כריכה מחייב רב כהנא וכולן אם מתו או מיאנו וכו' ואריך לפרש דהך תיובתא לא קא מויתב אלא ללישנא בתרא ואף על גב דללישנא קמא נמי הוי תיובתא דלא חש לה דידע לפירוקא דידע עיין שם בפירוש רש"י ותוספות והבא נמי דכוותה ודלא כבית יוסף דהבין דמאי דקאמר תלמודא ותנא קמא האי לא ילבש גבר מאי דריש ביה מיבעיא ליה לכדתניא וכו' הוי נמי ללישנא קמא עיין שם וליחא. גם מתוך מה שכתב בית יוסף בישוב קושיא זו נראה שהבין דלראב"י אסור לאיש ללבוש שום מלבוש לאשה כלל וכן לאשה אסור ללבוש דאיש כלל וליחא אלא כדפרישית לעיל: כתב בהגהות מיימוניות זה לשוננו כתב בסמ"ג אומר אני שרבי אליעזר בן יעקב מודה לתנא קמא שאיסור העברת שער מדרבנן דאין מקרא יואל מידי פשוטו עכ"ל פירוש רבי אליעזר בן יעקב מודה לתנא קמא שאוסר העברת שער מדרבנן ומוקי ליה לקרא דלא ילבש גבר שלא ילבש בגדי אשה וליכך בין הגשים ומודה ליה ראב"י דאסור ללבוש בגדי אשה וליכך בין הגשים דכך הוא פשוטו של מקרא ואין מקרא יואל מידי פשוטו ואריך להגיה שאוסר במקום (שאסור) [שאסור] וזוהי התייבשה תלונית בית יוסף שעל הגה"ה זו והדבר פשוט וכמפורש בסמ"ג: ויש לכתוב על מה שנהגים צפורים לשנות בגדיהם מאיש לאשה ומאשה לאיש ואין מוחה ולפי מה שכתבתי בדברים העשויין לנוי ולקישוט אסור לדברי הכל להתכוין כדי להתדמות וכבר השיב ה"ר יהודה מיינץ ז"ל על זה כמבואר בתשובתו (סו"ס טז ד"ה על דבר) ואמר דכיון שאינו עושה כן אלא משום שמחת פורים אין בו איסור ודמי להעברת שער בית השחי והערוה כדי שלא להטער או ראיית מראה כדי שלא יחבול בו במסתפר בעלמו. ונראה לפע"ד דדבריו בזה דחויים המה ממ"ס הר"א ממ"ץ להדיא דאף במסתאות של חתן וכלה איכא איסורא אלמא דאף מה שעושה משום שמחת מצוה אינו דומה לעושה כדי לינצל מן הצער וכן צדין לניצל מצער אי אפשר בענין אחר אבל לשמחת חתן וכלה ולשמחת צפורים כבר אפשר בהרבה מיני שמחה ולא יעבור על לאו דלא ילבש ואין ספק שאילו לא היו נעלמים מ"ס הר"א ממ"ץ בזה ממנהר"ר יהודה מיינץ לא היה כותב כן: עוד כתב מהר"י מיינץ כיון שיש היתר צפורים לחטוף המאכל ואין בו משום גזל הכי נמי לענין שנינו לבישת בגדים ותימה דבדבר שצממון ודאי אמרינן (גיטין לו ב) הפקר בית דין הפקר וכדכתבו האחרונים דאין להזמין לבית דין על ככה אם לא עשו שלא כהוגן כפי מנהג העיר על פי טובי העיר והיינו טעמא משום דאין היתר אלא במה שהפקירו טובי העיר אבל בדבר איסור אין כח בשום בית דין להחזיר משום שמחת מצוה צפורים בדבר שהוא אסור מן התורה או מדבריהם וא"כ מה שמשנים בגדיהם צפורים מאשה לאיש ומאיש לאשה כדי להתדמות ובדברים שהוא לנוי ולקישוט אסור מדאורייתא לרבי אליעזר בן יעקב וכל הפוסקים פוסקים כרבי אליעזר בן יעקב ואף לתנא קמא דהעברת שער מדברי

סופרים ונפרש דהוא הדין שאר תיקוני אשה לנוי וליופי נמי מדברי סופרים וקרא ללא ילבש אינו אלא שאל יסנה איש ללבוש בגדי אשה וליכל בין הנשים מכל מקום איכא איסורא מדבריהם במה שהוא לנוי ולקישוט וכל שכן הוא מהעצרת שער שאינו ניכר ואסור מדברי סופרים כל שכן בדבר הניכר וגלוי ועוד דגם לובשין שעטנז ועוד דנמשך מזה שילכו האיש בין הנשים ואשה בין הנשים לניאוף ועוד הדבר שהוא הרע ביותר הוא שמכסים פניהם בפרכופים שלא יכירו: ואין עלינו לומר בזה אלא הגח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין כדאמרין במסכת שבת ריש

ו (ז) ואם ליקט שער לבן מתוך השחור חייב משום ולא ילבש גבר שמלת אשה ואפי' בשער אחד (ח) ומטעם זה אסור להסתכל במראה לפי שהוא תכשיט בנשים אם לא לצורך כדפרי' לעיל וכ"כ הרמב"ם גבי צבע (ט) מי ששערו שחור וצבעו לבן חייב אפי' בשער אחד:

פרק שואל אדם (קמח ב) ואף באיסורא לאורייתא אמרינן הגח וכו' אבל כל ירא שמים יזהיר לאנשי ביתו ולנשמתים בקולו שלא יעברו על איסור לאו לא בפורים ולא בשמחת חתן וכלה ותבא עליו ברכה להרים מכשולות מדרך עמינו ומנהגים לא הגונים לא ינהגו עוד:

ו ואם ליקט וכו'. דפרק אלו הן הלוקין. ועיין בבית יוסף שהביא דברי הרמב"ם ומה שהשיג עליו הראב"ד והישוב להשגתו: ומ"ש וכן כתב הרמב"ם גבי צבע. פירוש כי היכי דצליקט לבן מתוך השחור חייב אפילו בשער אחד כך הוא דינו של אובע דאם הוא אובע שערו שחור אפילו בשער אחד שהיה לבן וצבעו שחור חייב. ונריך להגיה בלשון הרמב"ם שהביא רבינו וכך נריך לומר מי ששערו שחור וצבעו לבן וכו' פירוש שהלבן שצין השערות שחורות צבעם לשחור חייב אפילו בשער אחד אבל בגירסת הרמב"ם שבידינו כתוב זה לשונו וכן אם צבע שערו שחור משיצבע לבנה אחת לוקה ולשון זה הוא מתוקן יותר:

ו ואם ליקט שער לבן מתוך השחור חייב וכו' ואפילו בשער אחד. דפרק המלניע (שבת לד:) ובפרק אלו הן הלוקין (מכות כ:) מודים חכמים לרבי אליעזר במלקט לבנות מתוך שחורות שאפילו אחת חייב ודבר זה אף בחול אסור משום לא ילבש גבר שמלת אשה וזה

לשון הרמב"ם בסוף הלכות ע"ז (ה"י) המלקט שערות לבנות מתוך השחורות מראשו או מזקנו משלקט שער אחד לוקה מפני שעדה עדי אשה וכתב עליו הראב"ד ללא מחזור שיהא לוקה בלחת שלא אמרו אלא אסור ועוד מאי עדי אשה איכא בחדא והא לא מינכרא מילתא עד כאן לשונו. ונראה לי דהרמב"ם לטעמיה דפסק הלכה כרבי אליעזר בן

יעקב דמחייב על המתקן בתיקוני אשה ואף על פי שדפרק המלניע ובפרק אלו הן הלוקין לא אמרו אלא אסור היינו משום דלא בעי למיחת נפשיה לפלוגתא דרבי אליעזר בן יעקב ותנא קמא אבל הא דלאי לדידן דקיימא לן כרבי אליעזר בן יעקב חייב מלקות הוא. ומה שכתב ועוד מאי עדי אשה איכא בחדא וכו' תיקשי לדידיה הא בהדיא אסר תלמודא בלחת ואף על פי שהוא ז"ל מפרש לאיסורא בעלמא קאמר ולא מלקות מכל מקום כיון דלאו עדי אשה הוא משום דלא מינכר כלל לא הוה ליה לאיסורי כלל לפי דעתו ז"ל. ומה שכתב דלא מינכר מילתא כלל אומר אני דמשכחת לה דמינכר טובא וכגון אדם שכל שער ראשו שחור ונראה בו שער אחד לבן ומכל מקום הרמב"ם אף שגיש בו כמה שערות לבנות מיירי לכיון דתיקון אשה הוא במקום שעשוי להיות ניכר ונראה להיינו כראש או בזקן לוקה: ומטעם זה אסור להסתכל במראה לפי שהוא תכשיט בנשים אם לא לצורך כדפרישית לעיל. סימן (קנ"ז) וקנ"ח: וכן כתב הרמב"ם גבי צבע מי ששערו שחור וצבעו לבן חייב אפילו בשער אחד. נוסחא זו אינה מכוונת ללשון

הרמב"ם בסוף הלכות ע"ז (סס) כך הוא וכן אם צבע שערו שחור משיצבע לבנה אחת לוקה והדברים מבוארים דבבא ללבוש לבנות שבו צבע שחור כדי להראות בחור מיירי וקאמר דמשיצבע לבנה אחת משערות לבנות שבו וישחירנה לוקה דאילו בגוונא שכתב רבינו לאו נוי הוא לו להראות זקן ואף על גב דאיש הדר הוא לו מכל מקום כיון דגבי אשה לאו נוי הוא אלא גריעותא תו לית ביה משום לא ילבש גבר שמלת אשה. ומשמע לי דאפילו לכתחלה שרי ללבן שערותיו כיון דלית ביה משום תיקוני אשה:

פרישה

(ז) ואם ליקט שער לבן וכו'. אפילו אחד מהן: (ח) ומטעם זה אסור להסתכל במראה וכו'. וכשמסתפר ענמו מותר כדי שלא יחבול ענמו (וכן כתב רבינו לעיל סימן קנ"ו). עד כאן המגיה) מתקובל דבי מנחם. מורי ורבי (מהרש"ל דביאורו לטור סי' קפא): (ט) מי ששערו שחור וצבעו לבן וכו'. כתב בית יוסף דנוסחא זו אינה מכוונת דלע"ג דגבי איש הדר הוא לו להראות זקן מכל מקום כיון דגבי אשה לאו נוי הוא אלא גריעותא תו לית ביה משום לא ילבש גבר וגו' אלא הכי גרסינן מי ששערו לבנות וצבעו שחור וכו' והביא לשון הרמב"ם עיין סם (ומסיק נראה לי דאפילו לכתחלה שרי ללבן שערותיו. עד כאן המגיה) וזה לשון הרמב"ם בסוף הלכות ע"ז וכן אם צבע שערו שחור משיצבע שער לבנה אחת לוקה עכ"ל והדברים מבוארים דבבא ללבוש לבנות שבו צבע שחור כדי להראות בחור מיירי וקאמר דמשיצבע לבנה אחת משערות לבנות שבו וישחירנה לוקה עכ"ל ונראה דרבינו לא פירש דברי הרמב"ם הג"ל כן דאם כן לא הוה ליה למימר אם צבע משיצבע אלא הכי פירוש אם צבע שערו ראה לומר אם היה מראה שערות שלו שחור אזי מיד משיצבע אחת מהני לבנות לוקה ונראה שכן פירש הראב"ד דאם לא כן הוה השיגו כדשיג ברישא במה שכתב אם ליקט שער לבן מתוך השחור עיין סם ובית יוסף הביאו:

(ד) לא תעדה אשה. משמע דרך עידוי וקישוט אסור אבל אם עושה כן מפני החמה או אנה או גשמים אין איסור כן נראה לי פשוט וכן משמע מדהתירו בסימן קנ"ו להסתפר במראה כשיש לורך לעשות כן. ובאורח חיים סימן תרל"ו הביא רמ"א דאפילו מפני שמחת פורים המנהג

להתיר בזה ואף על גב דיש אוסרים ומו"ח ז"ל כתב שיש לאסור את זה והביא ראיה ממנה שכתב ר"א ממזין לאסור לעשות כן מפני שמחת חתן או כלה והסומע לאסור תבוא עליו ברכה כי יש הרבה מכשולות חס ושלוס מזה כשהולכין ביחד בלי היכר איש או אשה: (ה) אלא נשים. מו"ח ז"ל כתב בשם רש"ל שאם הוא במקום שאין מעצירין אותו אפילו הנשים שאם הוא העביר אינו לוקה עכ"ל: (ו) ואפילו באחד מן

ה (ד) ז [ו] : לא תעדה אשה עדי האיש [ז] כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע או תלבש שריון וכיוצא בו (ממלבושי האיש לפי מנהג המקום ההוא) (טור) [ח] או שתגלח ראשה כאיש [ט] ולא יעדה איש עדי אשה כגון שילבש בגדי צבעונים [י] וחלי זהב [יא] במקום שאין לובשין אותם הכלים ואין משימין אותו החלי (ה) אלא נשים: (י) ואפילו באחד מן העגדים אסור אף על פי שניכרים בשאר בגדיהם שהוא איש או אשה (י) (ב"י) [יב] טומטום ואנדדוגניוס ה אסורים להתעטף כאשה:

ו [יג] אסור (י) (לאיש) ללקט אפילו שער אחד לבן מתוך השחורות משום לא ילבש גבר [יד] וכן אסור לאיש לצבוע (י) שערות לבנות שיהיו (ב"י) שחורות אפילו שצורה אחת [טו] וכן אסור לאיש להסתכל במראה (וע"ל סימן קנ"ו):

הבגדים כו'. מצוה צבית יוסף ההבדל בין איש לאשה משא"כ בהעצרת שער בית השחי דאינו ניכר צפרהסיא על כן אין אסור אלא מדרכנו: (ז) שערות לבנות שיהיו שחורות. שזהו נוי אשה אבל איפכא שהיו שחורות וכצע אותם לבנות קרי אפילו לכתחלה כ"כ ב"י ובטור יש כאן טעות סופר:

בענינים הרבה כתבתי כן עכ"ל ומשמע דבכל מלבושים קאמר ומיירי בגוונא דפריקת והצ"ח נדחק בדבריו עיין שם, ולענין איסור לבגד גבר שמלת אשה צפורים האריך הצ"ח כאן ועי' באורח חיים סימן תרל"ו ומ"ס שם: ה אסורים להתעטף כאשה. ולא יגלחו ראשם כאיש, כל זו ורמב"ם פרק י"ב מהלכות עבודת כוכבים דין י' והוא מפ"ד דכוכבים:

באר הגולה

ז לשון הרמב"ם סוף הלכות עבודת כוכבים שם ה"ז: (י) בא"ח סימן תרצ"ו סעיף ח' כתב רמ"א שהמנהג להתיר בשמחת פורים ואע"ג דיש אוסרים וכתב הרב ט"ז בשם מו"ח ז"ל שיש לאסור את זה ממ"ש ר"א ממזין שאסור לעשות כן מפני שמחת חתן או כלה והשומע לאסור תע"ב כי יש הרבה מכשולות ח"ו מזה כשהולכים יחד בלי היכר איש או אשה עכ"ל ואומר אני עוד שהרבה גזירות וחורבנות נולדו ע"י זה

ואשרי המבטלם: ה ברייתא שבת דף צ"ד ע"ב מכות דף כ' ע"ב: (י) יש לתמוה על המחבר דנקט לשון איסורא גרידא דהא בב"י פסק כהרמב"ם דחייב משום לא ילבש גבר ולוקה והשיג על השגות הראב"ד ודחה סברתו אלא שצ"ל שאסור ר"ל מן התורה ולוקה ומ"מ היה לו לפרש: ט טור בשם הרמב"ם בסוף הל' עבודת כוכבים שם ה"י וכגירסת הב"י שם: י ציינתי לעיל סימן קנ"ו סעיף ב':

באר היטב

(ד) עדי. כ' הט"ז משמע דרך עידוי וקישוט אסור אבל אם עושה כן מפני החמה או אנה וגשמים אין איסור והצ"ח כ' שיש לאסור את זה והסומע לו תע"ב כי יש הרבה מכשולות ח"ו ע"י זה

כשהולכים יחד בלי היכר איש ואשה ולענין שמחת פורים ע', הצ"ח ס', תרל"ו: (ה) לבנות. שזהו נוי אשה אבל איפכא שהיו שחורות וכצע אותם לבנות קרי אפילו לכתחלה כ"כ ב"י:

ביאור הגר"א

ס' ספ"ג ועדה"ג הלכות יבוס: [ט] ולא יעדה כו'. נזיר שם: [י] וחלי כו'. עפ"י דשבת ס"ב א': [יא] במקום כו'. *עתוס' שם י"ב א' ד"ה אפילו כו' ובצ"ח ס' ש"א ס"ט: [יב] טומטום כו'. תוספתא דכוכבים שם: [יג] אסור כו'. ברייתא הובאה ספ"י דשבת וסוף מכות והרמב"ם כתב שחייב כיון שהוא תיקון הגרלה כנ"ל והראב"ד חלק עליו וכתב דאינו אלא מדרכנו כמו כל העצרת שער וכו' הגי' גמ' שם וס' וידו וכן אסור כו'. דלא אסרו הג"ל אלא משום זה שזה תיקוני אשה: [טו] וכן כו'. תוספתא וירושלמי והביאו תוס' צע"כ כ"ט א' ד"ה המסתפר:

רבי עקיבא איגר

(סעיף ו') וכן אסור לאיש להסתכל במראה. ג"ז רק היכי דאין מסתכלים רק הנשים. אבל במקום דגם אנשים מסתכלים ליכא איסור רק החברים נמנעים מזה. וכההיא דסעיף א'. תשובת גנת וורדים (כלל ס' סימן י"ב):

גליון מהרש"א

[ז] ושו"ע סעיף ו' וכן אסור לאיש להסתכל במראה. ומשום מיחוש עין קרי, תוספות עבודה זרה כ"ט א' ד"ה המסתפר. ובמקום שרגילין האנשים לראות כמו הנשים קרי, וזאת החכמה נמנעים בכל מקום, הר"ן עבודה זרה עלה של"ט ריש ע"א וט, א ד"ה רואה (ור"ן) ונמוקי יוסף פרק ג' דמכות דף רפ"ה ריש ע"ב ז', א ד"ה אמר. ועיין תשובת מהר"י מינץ בסופו:

* תוס' שבת
ד"ה אפילו
להבחין בין
בגדו לבגדי
אשתו (אסור
לאור
הנר
בשבת). דרכן
היו להיות
שוין מכאן
נראה לאסור
להבחין בין
בגדו לבגדי
חברו לאור
הנר.

דרכי משה

(ה) (באמצע הס"ק) כתב מהר"י מינץ בתשובה סימן (י"ז) [ט"ו] וזה לשונו על דבר לבישת הפרצופין שנוהגין בפורים אם יש לחוש בזה משום לא ילבש גבר שמלת אשה (דברים טו ה) או לא יהיה כלי גבר על אשה (שם) והמנהג פשוט ואין מוחה והאריך בתשובה למצוא היתר לדבר משום דמאחר דאיש ואשה שוין בו לא שייך משום לא ילבש ותו דנמצא בשם ריב"א [א] על הבחורים שחוטפין בפורים אפילו שלא ברשות משעת מקרא מגילה עד סוף סעודת פורים שהם שתי לילות ויום אחד אין בו משום גזל ואין להזמין לדין על זה ובלבד שלא יעשו שלא כהוגן על פי ז' טובי העיר הרי כתב דמשום שמחת פורים ליכא למיחש לאיסור לא תגזול הכי נמי בנדון דידן שמתנכרין בפרצופין לשם שמחת פורים ליכא למיחש לאיסור לא ילבש עכ"ל התשובה. ואפשר שמזה נתפשט המנהג ללבוש כלאים דרבנן בפורים ועושים לשמחה דהרי רואין דאפילו איסור דאורייתא דוחה כי לא מתכוין כל שכן כלאים דרבנן. אמנם ראיתי למהר"י ברי"ן שקרא תגר על המנהג של לבישת כלאים וכתב ויש תולין עצמן בתשובת ריב"א שכתב דליכא למיחש לאיסור גזל משום שמחה ולא מילתא היא דממון ניתן למחילה דהפקר בית דין הפקר מה שאין כן באיסור. ושמעתי מאבא מורי ז"ל שהיה מוחה באותן הלבושים כלאים וכן אני נוהג אחריו עכ"ל. ולפי זה כל שכן דאסור ללבוש הפרצופין אמנם מאחר דחזינן דפשט המנהג ואין מוחה נראה לי ליישב המנהג מהא דאמרין בפרק בתרא דכלאים (פ"ט מ"ב) ומביא לה בפרק הגזול בתרא (ב"ק ק"ג א) דמותר ללבוש כלאים כדי להעביר המכס שמע מינה דכי אינו מכוין ללבישה שרי וכל שכן לפי מקצת מפרשים שפירשו שם דלובשם כדי שלא יכירוהו שהוא יהודי ואפילו הכי שרי אם כן שמע מינה דכי לבשם להתנכר בהן שרי והוא הדין בפורים כן נראה לי טעם המנהג אבל טוב להחמיר ולעבוד את יי' בשמחה ולהיות גילה ברעדה:

שולחן ערוך

ח (כח) יח (ד) מותר לישא אשה בפורים: **הגה** זין צי"ד זין צט"ו וכ"ס שמונת לעשות (כט) פליון הכן (תוס' פ"ק דמ"ק) **ומה** שנהגו ללבוש פרופים צפורים וגבר לובש שמלת אשה ואשה כלי גבר אין איסור דכדכר מאחר שאין מכוונין אלא לשמחה בעלמא וכן צלבישת כלאים דרבנן וי"א דאסור **(ה)** אצל המנהג כסברא **(י)** הראשונה וכן בני אדם החוטפים זה מזה דרך שמחה אין בזה **(לא)** משום לא תגזול **(לב)** ונהגו כן וכלכל שלא יעשו דבר שלא כהוגן על פי טובי העיר (תשובת מהר"י מינץ סימן י"ז (ט"ו)):

ט"ז

(ה) אבל המנהג כסברא הראשונה. ועיין בדבריו צי"ד סימן קפ"ב:

פרי מגדים – משבצות זהב

(ה) אבל. עיין ט"ז. ומה שכתב הט"ז אבל המנהג כסברא ראשונה, קאי אמה שכתב בהג"ה דלובשין כו', וכלאים דרבנן, הראה מקום ליורה דעה [סימן] קפ"ב, ושם בשם הב"ח [עמוד תקנה ד"ה ויש] שיש לבטל מנהג זה, הן בפורים או בשמחת נישואין. וכן כתב באר הגולה שם [אחר אות ז]. ויראה כשכל המלבושים של איש, רק מלבוש אחד של אשה, וניכרים הם, גם להרבה דיעות ביורה דעה [סימן] קפ"ב אין איסור תורה כהאי גוונא, אין

למחות בפורים. ועיין אליה רבה כאן [ס"ק טז - יז] בשם של"ה [מסכת מגילה ד"ה ומצאתי כתוב] חוטפין מאכל ואין משום גזל, הוא ליל י"ג ויום י"ד וליל י"ד לעיירות, ולכרכין ליל י"ד וט"ו וליל ט"ו. ומותר לברך על המאכל שחוטפין, ואין בו בוצע ברכ' [בבא קמא צד, א ע"פ תהלים י, ג]. וכתב של"ה ולא משנת חסידים הוא, ושומר נפשו ירחק, ואשרי מי שנוהג:

ביאור הגר"א

מה שנהגו כו' וכן. כמ"ס בפרק הגזול בתרא דמותר ללבוש כלאים להעביר כו' כיון שאין מתכוין להנא' לצדיקה וכ"ס למפרקים שם כדי להתנכר וסבירו שהוא נכרי ולמדו מדברי תוס' דסוכה הג"ל וז"ל וכן צ"א כו': וי"א דאסור. שכת' דשכלמא ממון אתהיזב למחילה משא"כ איסורא וגם צלבישת להעביר כו' הרמב"ם וס"ע י"ד סי' ס"ה אומר וע"ס וס"ס כ"ו בהג"ה:

משנה ברורה

(ל) הראשונה. עיין צי"ד סימן קפ"ב שכתב שם הט"ז צ"ס הב"ח שיש לבטל מנהג זה הן בפורים או בשמחת נישואין וכ"כ בזה"ל שם ואם כל המלבושים של איש רק מלבוש א' של אשה וניכרים הם אפשר שאין למחות בהם [פמ"ג] ועיין בזה"ל וצ"ל שהזהירו להרחיק מזה: **(לא) משום לא תגזול.** ולפי"ז מותר לברך על מה שחוטפין מיהו כח צל"ה לאו משנת חסידים היא ושומר נפשו ירחק ממלבושים דכלאים ולחטוף מחבירו [א"ר]: **(לב) ונהגו כן.** היינו מעת קריאת המגילה עד ליל סעודת פורים שהם שני לילות ויום אחד [א"ר]:

אורח חיים שא הלכות שבת

שולחן ערוך

ט לא יצא בטבעת (לד) שאין עליה חותם, טז (לה) ואם יצא חייב. וכו':

מגן אברהם

טז ואם יצא חייב. שלפעמים נותנת אשה לבעלה להוליכה לאומן ומניחה בידו עד שמגיע שם וא"כ אף בחול הוי דרך הוצאתו בכך וחייב דהרי אינו תכשיט לאיש:

משנה ברורה

(לד) שאין עליה חותם. דהוי רק תכשיט לאשה אבל לאיש הוי מקוי ומיירי כ"ז שהולאו כשהוא מונח על אלכעו דאי בידו ממס אפילו יס עליו חותם חייב לכו"ע: (לה) ואם יצא חייב. ומקרי דרך הולאה על אלכעו (לא) מפני שלפעמים נותנת אשה לבעלה להוליכה לאומן לתקנו ומניחה באלכעו עד שמגיע לשם וא"כ אף בחול הוי דרך הולאה בכך וחייב:

שער הציון

(לא) גמרא:

אורח חיים שג הלכות שבת

שולחן ערוך

י לא תצא בטבעת שיש עליה חותם, ואם ט יצאה, (כו) חייבת. וכו':

מגן אברהם

ט יצאת חייבת. כיון לפעמים בחול כשנותן לה הבעל טבעת להניח בתיבה מניחה באצבעה עד שמוליכתה לשם הוי דרך הוצאה בכך (גמרא):

משנה ברורה

(כו) חייבת. דאין דרך אשה לשאת עליה טבעת שיש עליה חותם וע"כ לא הוי כתכשיט (כג) ומ"מ דרך הולאה היא בכך על אלכעו דלפעמים נותן לה הבעל טבעתו בחול להאניע בקופסא ומניחה באלכעו עד שמוליכתו לשם:

שער הציון

(כג) גמרא:

א אין מסתפרין מהגוי שמא יהרגנו וכו'. צפרק אין מעמידין (כז).
תנן אין מסתפרין מהם בכל מקום דברי רבי מאיר וחכמים
אומרים צרקות הרבים מותר אבל לא בינו לבינו וידוע שהלכה
כחכמים וכן פסק הרמב"ם ז"ל (רואה פ"ב הי"א): ומ"ש וכן אם

הוא מסתכל במראה מותר שאז נראה
כאדם חשוב וכו'. מפורש גם בגמרא
(כט.) ומשמע שאם הוא ניכר לאדם
חשוב אף על פי שאינו רואה במראה
מותר וכן כתב הרמב"ם פ"ב
מהלכות רואה (סס) ונראה דלא בעי

קנו א אין מסתפרין מהעכו"ם שמא יהרגנו
ואו לפיכך ברשות הרבים שהכל עוברין
ושבים שם מותר שהוא ירא וכן אם הוא
מסתכל במראה מותר שאז נראה כאדם
חשוב וירא לעשות לו רעה וכו' ולא התירו
להסתכל במראה אלא למי שמסתפר מן
העכו"ם (א) וכיוצא בו כגון שמספר לעצמו
וכן או שחושש בעיניו משום רפואה אבל
בלאו הכי אסור משום לא ילבש גבר שמלת
אשה ג ועכו"ם המסתפר מישאל (א) כיון
שהגיע סמוך לבלוריתו ג' אצבעות מכל רוח
שומט ידיו [וכן הקרחה שעושין למשמשין
אסור לעשות להם]:

ב ומ"ש וכן אם הוא מסתכל במראה
מותר וכו'. גם בגמרא: ומ"ש ולא
התירו וכו'. גם בתוספות וכו"כ הרא"ש:
ובסוף הסימן חסר וכן הקרחה שעושין
הגלחים אסור לעשות להם (א"ה
במהדורתינו מתוקן ע"פ כת"י ודפו"ר):

לזוג אחר תיתי לי לעברי אדרכי מאיר ודוקא בתער דשכיח ביה היזקא בקל אבל במספרים לא שכיח ביה היזקא ושרי אם יש עמו
אחר עכ"ל ואין נראה כן דעת הפוסקים ונ"ל דאף התוספות לא כתבוהו אלא לומר שטוב לנהוג כך כיון דחזינן דרוב חנא היה מצטרף
על דלא חש לדברי רבי מאיר:

ב ולא התירו להסתכל במראה אלא למסתפר מן הגוי וכו' וכיוצא בו וכו' אבל בלאו הכי אסור. כן כתבו גם התוספות והרא"ש (סי' יא)
מדמשמע הכא וצפרק שואל (שבת קמט.) דמותר האיש לראות במראה וצירוף למי (ע"ז פ"ב סוף ה"ב, שבת פ"ו ה"א) ובתוספתא (ע"ז
פ"ג סוף ה"א) אומרים דאסור אלא אם כן קרוב למלכות והר"ן (ט: ד"ה רואה) חילק בענין אחר דבמקום שרגילין האנשים להסתכל
במראה כמו הנשים מותר דהו ליכא משום לא ילבש גבר שמלת אשה (דברים כב ה) ושמעתין דהכא וצפרק שואל ותוספתא נמי דהכי
איידי ואפילו הכי הולכין להתיר לקרובים למלכות לפי שהחזירים היו נמנעים בכל מקום [בדק הבית] וכו"כ בארחות חיים (סי' כא
הל' ע"ז אות ו ד"ה ולהסתפר) בשם הראשון. וכתוב עוד שם שהר"מ (תש"צ קטן סי' תקמו) מתיר לראות במראה כשהוא מסתפר
לעצמו כדי שלא יחזיק את עצמו ואומרים שהרב כשהיו עיניו כואבים היה מכסה פניו בצגד חוץ מן העינים ומסתכל במראה ועד
כאן:

ג וגוי המסתפר מישאל כיון שהגיע סמוך לבלוריתו ג' אצבעות מכל רוח שומט ידיו. מפורש גם בגמרא: ומ"ש וכן הקרחה שעושין
הגלחים אסור לעשות להם. [בדק הבית] וכן כתוב בארחות חיים [ועד כאן]:
האומרים בענין זה כעין תער הם אבל שלא כעין תער אפילו בית השחי ובית הערוה שרי דכנהאי גוונא לא הוי תיקון אשה כלל וכן
נראה מדברי הרא"ש וסמ"ג (סס):

פרישה

(א) כיון שהגיע סמוך לבלוריתו וכו'. פירוש מגלח ראשו ומניח בלורית מאחורי העורף לשם עבודה זרה כפרש"י (ע"ז ה. ד"ה בלוריתו)
ועיין לקמן סימן קע"ח (עמ' תקכב – תקכג) שמפרש בענין אחר:

דרישה

[וא] לפיכך צרקות הרבים [וכו'] מותר וכו'. וז"ל רמ"א (ס"א) ויש מחמירין שלא להסתפר מהגוים אפילו במקום רבים בתער ונהגו
להקל עכ"ל ונראה הא דנהגו להקל משום דלאו נותנין להן שכר וכבר כתבתי בשם הגהות אשיר"י לעיל בסימן קנ"ה (אות א) דמותר:
[ב] ולא התירו להסתכל וכו'. ז"ל רמ"א (ס"ב) ובמקום שדרך האנשים לראות גם כן במראה מותר ובכל מקום מותר לראות לרפואה
שמאיר עיניו או להסיר כתמים מפניו או נזות מראשו וכן נהגו: (ואו שחושש בעיניו משום רפואה. ז"ל הגהות אשיר"י (פ"ב סי' יא)
ולסופרים המעמידים מראה לפנייהם ומכוונים להסתכל בו כדי שלא יחשכו עיניהם שרי. עד כאן המגיה):

דרכי משה

(א) ובהגהות אשיר"י (פ"ב סי' יא) ולסופרים המעמידים מראה בפניהם ומתכוונים להסתכל בו שלא יחשכו עיניהם שרי עכ"ל וכן הוא בהגהות
מיימוני פרק י"ב מהלכות עבודה זרה (ד"ק ה"י) ובסמ"ג (סוף לאוין מה י ע"ג) מתיר אם רואה בו להאיר עיניו וכו"פ מהר"ר זעלקל ז"ל דאם
רואה במראה משום שיש לו נוצות בשערות או כתמים בפניו ומסירם כדי שלא יתגנה בין הבריות מותר הואיל ואין כוונתו ליפות רק שלא
יתגנה וק"ו לתלמיד חכם דלא גרע מרבב שעל בגדו דאסור לת"ח (כדאיתא שבת קיד א) וכן משמע בתוספות פרק במה טומנין (ג: ד"ה בשביל)
דאמרין גורר אדם גילדי צואה בשביל צערן ואם בשביל ליפות אסור וכתבו שם התוספות אם אין שם צער אחר אלא שמתבייש לילך בין
הבריות שרי דאין לך צער גדול מזה עכ"ל והוא הדין כאן והאריך בזה ולבסוף כתבו סוף דבר רחמנא ליבא בעי והארכתי בזה כי אינם נזהרים
עכ"ל ובמרדכי פא"מ (סי' תתטז) כתב דיש אומרים דמותר לראות במראה אם לא במלקט לבנות מתוך שחורות: (ב) וכן הוא במרדכי פרק
אין מעמידין (סימן תתטז) דאסור להסתפר אף ברשות הרבים בלא ראיות מראה:

וקשה דבריו אהדדי דכסיפא אומר שם כל שמזכיר לו שם אליל לחוד ונראה כוונתו דבולאי בהזכרת שם אליל לחוד אין איסור דלסימן בעלמא נקטיה לידע היכן אותן המים נגמלא על כן אין איסור אלא בצירוף שאומר שאין לו רפואה כו' וכסיפא קמשמע

קנו אם מותר להסתפר מעובד כוכבים

ובו ג' סעיפים.

אסור להסתפר פי' במקום שאין גילין בני אדם כ"כ אצל בייחוד ממנן לא אינטריך דטיפוק ליה אף בלא מסתפר אסור להתייחד עמהם משום שפיכת דמים ע"כ: **ב** ונהגו להקל כו'. ז' הדרישה כ' רמ"א ויש מחמירין כו' עד ונהגו להקל ע"כ ונראה הא דנהגו להקל היינו משום דאנו נותנים להם שכר וכתב הגה"א דבשכר מותר עכ"ל וקשה א"כ מאי ונהגו להקל כסברא הראשונה אלא ר"ל דסברא הראשונה מתיר במקום שצני אדם מאויין שם אפי' בלא מראה וע"ז סמכו להקל וכן הוא הסכמת הפוסקים כמ"ס בבית יוסף ואותן בני אדם שמסתפרים מן העובד כוכבים צינם לבין עממין לאו שפיר עבדי דבלא"ה אסור להתייחד עמהן כ"ס במסתפר:

א אין מסתפרים מהעובד כוכבים [א] אלא במקום שמצויין בני אדם **ב** או אם אותו העובד כוכבים מדמה שאותו ישראל הוא אדם חשוב: **הגה** [ב] ויש מחמירין שלא להסתפר מעובד כוכבים אפילו במקום רבים (א) א (ה) בתער [ג] אם לא שיראה במראה (תוספות ומרדכי פא"מ) **ב** (ז) ונהגו להקל כסברא ראשונה:

ב [ד] אסור לאיש להסתכל במראה משום לא ילבש גבר [ה] אלא אם כן משום רפואה כגון שחושש בעיניו או שמספר עצמו [ו] או אם מסתפר מן העובד כוכבים בינו לבינו וכדי ליראות אדם חשוב מותר לראות במראה: **הגה** [ז] וי"א הא לאסור לראות במראה היינו דוקא במקום דאין דרך לראות במראה רק נשים ואית זיה משום לא ילבש גבר אצל במקום שדרך האנשים לראות ג"כ במראה מותר (ר"ן פא"מ) [ח] ואפילו במקום שנהגו להחמיר אם עושה לרפואה שמאיר עיניו [ט] או שעושה להסיר הכתמים מפניו או נאות מראשו שרי (סמ"ג בשם הר"ר זעלקיל) וכן נהגו ועיין לקמן סימן קפ"ב:

ג ישראל המספר את העובד כוכבים כיון שהגיע סמוך לבלוריתו ג' אצבעות מכל רוח שומט ידו [י] וכן הקרחה שעושים כהני עבודת כוכבים אסור לישראל לעשות להם:

באר הגולה

א מימרא דר"י משום ר"ש בן יהוצדק נמנו וגמרו בעלייה וכו' סנהדרין דף ע"ד ע"א: **ב** טור וסמ"ק והרא"ש בפסקיו בפ"ב דעבולת כוכבי' מהירושלמי וסמ"ג ור"ן בפרק ד' דשבת ור' ירוחם:

באר היטב

קנו (א) בתער. דשכיחא היזקא אצל במספריים ללא שכיחא היזקא שרי אם יש עמו אחר: (ב) ונהגו להקל. פי' במקום שצ"א מאויין שם אפילו בלא מראה ע"ז סמכו להקל. ע"ד:

ביאור הגר"א

סי' קפ"ב ע"ש ומ"מ כ' להחברים נמנעים בכ"מ ובכה"ג הולכין להחיר לר"ג שם צירושלמי ובתוספתא וכה"ג גילוח בזה"ש דאמרין בנזיר שם ועס' קפ"ב ס"א בזה"ה רק כו' ודבריו ל"ע למה לא אוקמיה במקום שלא נהגו רק הגשים והא אמרין שם בזה"ה והאיש אף בחול אסור אלמא מדינא אסור וע"ז קאמר לבית רבי התיירו כו' והביאו תוס' לעבודת כוכבים שם וגם דבריו אינן נראין מה שחילק בין מקום שנהגו דאמרין בשבת נ' ב' מגרר אדם כו' ואם בשביל כו' ואף מאן דפליג שם דוקא משום כבוד קונו אצל כה"ג ודאי לא ואמרין (שבת ל"ד ב' מכות כ' ב') ללקט לבנות כו': [ה] ואפילו כו'. סמ"ג והג"מ והג"א וכה"ה בתוס' לעבודת כוכבים הג"ל או משום מיהושע עינים מותר כו' וכה"ה בסמ"ג ע"ש: [ט] או שעושה כו'. ד"מ בשם הר"ר זעלקיל מהא דשבת נ' ב' ועתוס' שם ד"ה בשביל כו': [י] וכן הקרחה כו'. דברי המחבר:

[א] (ליקוט) אלא במקום שמצויין כו'. כמש"ס והוא סבר שצילי כו' ועבד עובדא ולא נתחרט אלא על דברי ר"מ (ע"כ): [ב] ויש כו'. כר"מ ממנ"ס כ"ט א' תיתי לי כו'. תוס' שם סד"ה המסתפר: [ג] (ליקוט) אם לא כו'. שם בתוס' דס"ל דר"מ ל"פ אלא לענין דה"ר אצל במראה לא (ע"כ): [ד] אסור כו'. ירושלמי פ"ב לעבודת כוכבים שם ותוספתא פ"ג ועתוס' בזה"ה הג"ל: [ה] אלא"כ כו'. תוס' שם דכל שאינו להתנאות אין בו משום לא ילבש גבר כו' כמ"ס בנזיר נ"ט א' צעיר מיניה כו' ועתוס' שם ד"ה צעיר מיניה כו' וד"ה גבול כו' וא"ה המסתכל כו': [ו] או אם מסתפר כו'. גמ' לעבודת כוכבים שם: [ז] וי"א כו'. כ"כ הר"ן דהא דמשמע בפ"ב לעבודת כוכבים ובפכ"ג שבת דמותר במראה היינו במקום שנהגו האנשים לראות במראה דאין בו משום לא ילבש כו' והירושלמי ותוספתא מייירי במקום שלא נהגו רק הגשים דשייד שפיר לא ילבש כו' וכה"ג תי' הריא דנזיר לענין גילוח בית הערוה ובה"ש וכמס"ל

גליון מהרש"א סעיף ב' (סימן קנו' סעיף ב' בהג"ה) אבל במקום שדרך האנשים לראות כו' ר"ן פרק אין מעמידין. ומשמע שם דמכל מקום החברים נמנעים בכל מקום. ועיין סימן קפ"ב סעיף א' בהג"ה:

חכמת אדם

שער איסור והיתר כלל צ

דין דברים האסורים משום לא ילבש גבר. ובו ג' סימנים: (סימן קפ"ב)

מתוך השחורות או לצבוע הלבנות שיהיו שחורות שכל זה הוא נוי אשה וכן אסור לאיש להסתכל במראה אם לא משום רפואה או להסתפר עצמו ואסור להעביר שער בית השחי או בית הערוה אפילו במספרים אם לא מחמת איזה שחין שיש לו שם דאז מותר אבל שיער של שאר הגוף מותר במספרים אפילו כעין תער אבל לא בתער ואסור לחכך בידו בשער בית השחי או בית הערוה כדי להשירו אבל מותר לחכך על ידי בגד להשירו ובבית הערוה דוקא בבגד עבה (ש"ך):

ג אשה ההולכת במקל בידה לנוי חייבת מלקות ואם בשביל שלא תפול מותר (עד): הלכות נדה מסימן קפ"ג עד סימן ר"ג יתבאר אם ירצה ה' בשער בית הנשים:

א כתיב (דברים כ"ב ה') לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה מדשני התורה בלישניה ולא כתב ולא ילבש וכו' ואשה לא תלבש וכו' שמע מינה דאי כתיב הכי הוי אמינא דאינו אסור אלא מה שהוא מלבוש ומדכתיב לא יהיה כלי משמע אפילו דבר שאינו מלבוש ולכן האיש הלובש בגדי צבעונין ותכשיטי זהב במקום שאין לובשין אותן הכלים ואין משימין אותן התכשיטין אלא נשים בין שהמלבוש הוא שוה לבגד נשים מחמת עשייתו ותפירתו בין מחמת צבעו וכן האשה המשימה בראשה מצנפת וכובע ממלבושי האיש לפי מנהג המקום ההיא או שמגלחת ראשה כאיש אפילו באחד מן הבגדים אף על פי שניכרים בשאר בגדיהם שהוא איש או אשה חייב מלקות מן התורה:

ב וכן אסור לאיש ללקט אפילו שיער אחד לבן

בינת אדם

שלא יתקן וליפות עצמו בבגדי צבעונין (כדאיתא סוף פרק ד' דבבא מציעא) משמע מרש"י דאפילו אינה לובשת הכלי זיין אלא שאוחזת בידה אסור משום כלי גבר דומיא דיעל וכן הוא בילקוט שופטים סימן נ"ו וזה לשונו ידה ליתד וכו' מפני מה לא הרגתו בכלי זיין לקיים מה שנאמר לא יהיה כלי גבר וכו' עד כאן לשונו.

ואמנם הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות עבודת כוכבים כתב לא תעדה אשה עדי האיש כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע או תלבש שריון וכיוצא בו או שתגלח ראשה כאיש ולא יעדה איש עדי אשה כגון שילבש בגדי צבעונין וחלי זהב במקום שאין לובשין אותם הכלים ואין משימין החלי אלא נשים והכל כמנהג המדינה איש שעדה עדי אשה ואשה שעדתה עדי איש לוקה עד כאן לשונו. מלשון זה משמע דדוקא דרך לבישה אסור דאם לא כן למה כתב שתשים מצנפת וכו' הוה ליה לכתוב דאפילו ליקח כלי זיין בידה אסור וכן כתב החינוך סימן תקמ"ב וזה לשונו ואשה העוברת על זה ולבשה המלבושים המיוחדים לאנשים

(עד) צד שאלה אם מותר לאיש לנפף עליו במנפת שקורין וואחליר או פעכר שנעשה מנייר צבוע כיוצא בו שזה תכשיט המיוחד לנשים וכן אשה אם מותרת לילך במקל בידה:

תשובה הנה בנזיר דף נ"ט איתא לא יהיה וכו' מה תלמוד לומר אם שלא ילבש איש שמלת אשה ואשה וגו' (ולשון ספרי שלא תלבש אשה כלים לבנים ואיש לא יתכסה בבגדי צבעונין) הרי כבר נאמר תועבה היא ואין כאן תועבה אלא שלא ילבש איש שמלת אשה וישב בין הנשים ואשה שמלת איש ותשב בין אנשים ר' אליעזר בן יעקב אומר מנין שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה תלמוד לומר לא יהיה כלי גבר וכו' ולא ילבש וכו' שלא יתקן איש בתקוני אשה עד כאן ופירש רש"י בכלי זיין כדמתרגמינן לא יהא תיקון זיין דגבר וזה שמצינו ביעל שלא הרגתו לסיסרא בכלי זיין אלא ידה ליתד כו' ושלא יתקן בתקוני אשה פירש רש"י דהכי מתרגמינן שלא יכחול ושלא יפרס בבגדי צבעונין של אשה עד כאן לשונו. רצה לומר

כפשוטו שלא ילבש איש מלבושים המיוחדים לנשים כגון צעיף וכיצא בו לשבת בין הנשים לניאוף וכו' ואומר אני שר' אליעזר בן יעקב נמי מודה בזאת לתנא קמא שאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד כאן לשונו. וכתב הב"ח מדכתב ואומר אני וכו' אלמא דהוה אמינא דלר' אליעזר בן יעקב אין הלאו נאמר אלא במה שהוא עשוי לנוי וקישוט אבל אין איסור בלבישת המלבושים ולילך בין הנשים לכך כתב ואומר אני וכו' דאף במלבושים שאינן עשויים לקישוט אלא ללבישה מודה ר' אליעזר בן יעקב לתנא קמא דאסור ללבשם ולילך בין הנשים דאין מקרא יוצא מידי פשוטו אלמא דבלבישה לחוד ושלא לילך בין הנשים אין איסור כלל לדברי הכל עד כאן לשונו.

ודבריו צריכים עיון דמדבריו משמע דפשטא דקרא הוא כתנא קמא דלא אסרה תורה אלא כשיושב בין הנשים וזה איפכא מכל המפרשים שהרי כתבו תוספות שם בדברי תנא קמא אם שלא ילבש וכו' כפשטא דקרא הא לא מצית אמרת דהא כתיב תועבה וכו' עד כאן לשונם. הרי להדיא דפשטא דקרא מיירי שלא ילבש אפילו שלא לילך בין הנשים. וזה לשון ספר יראים סימן צ"ו ר' אליעזר בן יעקב משמע ליה קרא כפשוטו כדמתרגם אונקלוס עד כאן לשונו. ובהגהות מיימוניות שלפנינו פרק י"ב הלכה ט' כתב וזה לשונו אבל רא"מ כתב דקיימא לן כר' אלעזר בן יעקב שדורש הפסוק כפשוטו אבל תנא קמא לא מפרש אלא שלא ילבש לשבת בין הנשים וכו' עד כאן לשונו. הרי להדיא דאדרבה פשטא דקרא הוא כר' אליעזר בן יעקב וכן הוא באמת שהרי סתם כתיב בתורה לא ילבש והלבישה זאת קרוי תועבה וכי כתיב שלא ילבש בין הנשים ומכל שכן לרמב"ם שהבאתי שכתב הטעם משום חוקות העמים ואם כן מה ענין לשבת בין הנשים אבל דברי הסמ"ג מבואר על פי שכתב החינוך סימן תקמ"ב וזה לשונו לא יהיה כלי גבר ותרגם אונקלוס לא יהא תיקון זיין ומן הדומה כי מפני כן פירש הכתוב בכלי זיין לפי שהם כלים מיוחדים לגמרי לאנשים שאין דרך אשה בעולם לצאת בכלי זיין אבל הוא הדין שאסור להם מדאורייתא לצאת במלבושים שדרך אנשים באותו מקום להשתמש בהם כגון שתשים בראשה מצנפת או שאר כלים המיוחדים לאיש עד כאן לשונו. והנה לתנא קמא ודאי אסור כל המלבושים אף שאינן עשויין לקישוט ולנוי כיון שלובש להתדמות לאשה מה שאין כן לר' אליעזר בן יעקב דמפרש כתרגום אונקלוס משמע דאינו אסור אלא מה שהוא לקישוט ולנוי אבל מה שאינו לנוי אף שהוא מלבוש מותר דכן משמע פשטא דלישנא דר' אליעזר בן יעקב.

ולפי זה פשטא דקרא משמע בחדא כתנא קמא ובחדא כר' אליעזר בן יעקב דלר' אליעזר בן יעקב דמפרש דוקא לקישוט והיינו פשטא דרישא דקרא לא יהיה כלי גבר כתרגום אונקלוס אבל סיפא דכתיב ולא ילבש גבר וכו' מדרבנן כתנא קמא דר' אליעזר בן יעקב דמפרש המקרא

לבד חייבת מלקות עד כאן לשונו ובספר המצוות בלא תעשה סימן ל"ט כתב הרמב"ם וזה לשונו שהזהירנו ממשוך אחר חוקות העמים שתהיינה הנשים לובשות בגדי אנשים ושיתקשטו בתכשיטיהם והוא אמרו לא יהיה כו' וכל אשה שתתקשט באחד מתכשיטי האנשים שהוא תכשיט מיוחד לאיש לוקה ובסימן מ' כתב וזה לשונו וכל אדם שיתקשט או ילבש מה שהוא מפורסם שהוא תכשיט מיוחד לאשה לוקה ודע שזאת הפעולה וכו' פעמים יעשו לעורר הטבע לזמה וכו' והרבה שיושם בתנאי בעשיית קצת הטליסמא יאמר אם יתעסק בו אדם ילבש בגדי נשים ויתקשט בזה וכו' ואם היתה אשה תלבש השריון ותזדיין בחרבות וכו' עד כאן לשונו. מזה משמע שהוא דבר סגולה לעורר הזמה ולא כמו שכתב החינוך וזה לשונו כי אם יהיו מלבושיהם שוין יתערבו אלו עם אלו עיין שם דלפי זה יהיה האיסור דוקא כשלוש כל בגדי אשה והיינו כתנא קמא וכיון דקיימא לן כר' אליעזר בן יעקב דאפילו במלבוש אחד חייב אם כן אין כאן טעם זה אבל לטעם רמב"ם אסור שזה מעורר התאוה. והנה הב"ח כתב דאין איסור אלא דוקא כשלוש בגד שעשוי לנוי וקישוט אבל בגדים שאין עשויין לנוי ולקישוט אין בלבישתם שום איסור ועוד כתב דאפילו מה שנעשה לקישוט אינו אסור אלא אם כן עושה לשם קישוט אבל להנצל מגשמים מותר ולכן מתיר ללבוש זופיצע של איש מפני הגשמים ושכן משמע מלשון הרמב"ם ובאמת אין הכרע מלשונו. כמו שכתב הש"ך וכן מלשון מנין המצוות אין הכרע:

והנה צריך עיון לפי מה דאיתא בגמרא ובספרי מנין שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה וכו' ואם כן מוכח איפכא שהרי לבישת הכובע והשריון במלחמה אינו לנוי אלא להציל ממכת חרב וחנית וחיצים ואפילו הכי אסור ומאי שנא גשמים ממכת חרב ואם כן על כרחך מה שכתב הרמב"ם לא תעדה היינו לכלול אף מה שאינו מלבוש וכמו שכתב שתגלח ראשה כאיש וכן מדויק מה שכתב בספר המצוות שתהיינה הנשים לובשות בגדי אנשים ושיתקשטו וכן בסימן מ' וכל אדם שיתקשט או ילבש הרי שכפל לשונו. דלבישה לחוד וקישוט לחוד ומה שמסיים שיתקשט היינו אפילו שיתקשט ועל כל פנים מרמב"ם אין הוכחה כלל לב"ח ומגמרא מוכח איפכא דאם לא כן איך פסק ותני שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה דלדעת הב"ח אם אינו להתקשט מותר:

ומה שכתב הב"ח דכן משמע בסמ"ג זה לשון הסמ"ג בלא תעשה סימן ס' אמר ר' יוחנן המעביר שיער בית השחי וכו' לוקה משום לא ילבש סבר לה כר' אליעזר בן יעקב שמפרש הלאו שלא תצא בכלי זיין למלחמה ולא יתקן איש בתקוני אשה והלכה כר' אליעזר בן יעקב וכן תרגם אונקלוס ולא יהא תיקון זיין וכו' והא דתניא העברת שיער מדרבנן כתנא קמא דר' אליעזר בן יעקב דמפרש המקרא

אינו משמע כדבריו בזה דמזה משמע דאף שאינו לנוי אסור כיון שהוא מלבוש והיינו כתנא קמא אלא דתנא קמא סבירא ליה דאינו אסור אלא לישב בין הנשים זה לא משמע פשטא דקרא וכמו שכתבו תוספות ורא"ם והגהות מיימוניות וזהו כוונת הסמ"ג דכתב דקיימא לן כר' אליעזר בן יעקב דאפילו קישוט חייב בלא לבישה והא דתניא העברת שיער מדברי סופרים אף על גב שהוא לנוי ועל כרחך סבירא ליה דאינו אסור אלא דוקא לבישה וכתנא קמא דמפרש הקרא כפשוטו דבאמת פשטא דקרא משמע הכי דלבישה אסור:

ולכאורה יש לומר דלר' אליעזר בן יעקב אינו אסור אלא דוקא מה שהוא לתכשיט והוא מיוחד לאיש או לאשה בזה חייב אבל כשלוש בגד שאינו לנוי מותר על זה כתב הסמ"ג דליתא דבדאי ר' אליעזר בן יעקב מודה בזה לתנא קמא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו וכסברת תנא קמא דבגד אפילו אינו לנוי אסור אלא דר' אליעזר בן יעקב פליג אתנא קמא דסבירא ליה דאינו אסור אלא דוקא לישב בין הנשים ואם כן אינו אסור אלא כשלוש כל מלבושי אשה עד שאינו ניכר כלל אם הוא איש וזה אינו פשטא דקרא ולכן פליג ר' אליעזר בן יעקב וסבירא ליה דקרא הכל כפשטא דרישא דקרא לא יהיה מיירי אפילו דבר שאינו בגד אלא לנוי ככלי זיין כתרסום אונקלוס אסור לאשה והוא הדין להיפך לאיש ובסיפא דקרא באשה דאסור אפילו בגד אחד המיוחד לאיש אף על פי שאינו לנוי אסור כדכתיב לא ילבש וכפשטא דקרא והוא הדין להיפך לאיש וכמו שכתב החינוך בהדיא וכן כתב הבית יוסף כוונת הסמ"ג אלא שקיצר וכן כתב החינוך סימן תקמ"ב ותקמ"ג להדיא דאשה שלובשת בגד המיוחד לאיש וכן להיפך לוקה וכן כתב הטור סתם וכיון דהטור כתב סתם ובחינוך כתב להדיא לאיסור ומדברי רמב"ם אין הכרע וכלל הוא בפוסקים דאם פוסק אחד כתב דבריו בהדיא והשאר סותמין דבריהם למדין הסתום מן המפורש ואם כן אין חילוק בדאי אפילו להציל מגשמים אסור וכמו שהוכחתי מכלי זיין במלחמה כשריון וכיוצא בו שאינו אלא להציל ממכת חרב:

ועוד צריך עיון על דברי הב"ח דהא גבי שעטנז דכתיב נמי לא תלבש שעטנז וכבר כתבתי לקמן סימן צ"ז בשם הט"ז והש"ך דכל שהוא דרך לבישה אסור אפילו להציל מגשמים והארכתי שם בראיות ברורות עיין שם ואם כן הוא הדין הכא כיון דקיימא לן כר' אליעזר בן יעקב דתועבה דקרא לא קאי על לשבת בין הנשים כדעת התנא קמא אלא דהלבישה היא תועבה ואם כן מאי שנא אם לובש מפני הגשמים או לנוי ומכל שכן שכן משמע דברי הסמ"ג כמו שכתב הבית יוסף וכן הוא בכסף משנה דר' אליעזר בן יעקב לא מצריך לישב בין הנשים אלא דסבירא

ליה דהלבישה לחוד אסור. וכן נראה לי שזהו דעת הרא"ם במזרחי פרשת כי תצא שהקשה על רש"י שכתב על לא ילבש שלא יישב בין הנשים והיינו כתנא קמא ואחר זה כתב דבר אחר שלא יעביר שיער והיינו כר' אליעזר בן יעקב ועל כי תועבת ה' כתב רש"י לא אסרה תורה אלא לבוש המביא לידי תועבה והקשה הרא"ם דזה דוקא לתנא קמא ולמה לא פירש גם אליבא דר' אליעזר בן יעקב כדמפרש ברישא ומזה הוכיח דרש"י פסק כתנא קמא ולשיטת הב"ח דלכולי עלמא אינו אסור אלא אם לבש לנוי ולקישוט אלא דלתנא קמא אינו אסור אלא אם כן יושב בין הנשים ולר' אליעזר בן יעקב כיון שעושה לקישוט אסור אבל לכולי עלמא בעינן דוקא המביא לידי תועבה ואם כן שפיר יש לומר דרש"י מפרש גם אליבא דר' אליעזר בן יעקב אלא ודאי דרא"ם סבירא ליה דליתא דאין סברא כלל דלר' אליעזר בן יעקב יהיה מותר שלא לקישוט אלא דאם לובש ממש אף על גב שאינו לנוי אסור והקשה שפיר:

ומה שכתב הב"ח ראייה דהא מותר להעביר שיער הערוה אפילו בתער משום צער וכן לספר במראה נראה לי דאין ראייה כלל דודאי דבר שהוא מלבוש גמור אסור אפילו להנצל מן הצער אלא דבר שהוא לקישוט ואינו מלבוש ואם כן דוקא כשעושה לקישוט אסור אבל אם אין כוונתו כלל לקישוט אין איסור כלל ומצינו סברא זו באורח חיים סימן ש"א דהיוצא בטלית מקופלת חייב דהוי משא ואם כוונתו להתנאות מותר:

ואמנם באמת מדברי הסמ"ק סימן ל"ג משמע כב"ח שכתב וזה לשונו לא ילבש וכו' פירוש כדי לנאף ויש בכלל זה העברת שיער של בית השחי בתער ומספרים כעין תער מדרבנן אסור עד כאן לשונו. ודבריו צריכים עיון דכיון דפסק דהעברת שיער בתער אסור מדאורייתא על כרחך פסק כר' אליעזר בן יעקב ואם כן איך כתב לא ילבש כדי לנאף ועל כרחך צריך לומר דמפרש בסמ"ג מה שכתב ואומר אני דר' אליעזר בן יעקב מודה לתנא קמא דאין מקרא וכו' כוונתו דגם ר' אליעזר בן יעקב מודה לתנא קמא דאין איסור בלבישה אלא אם כן עושה להתדמות ולניאוף דזהו הוא פשטא דקרא תועבה היא רצה לומר המביא לידי תועבה אלא דבזה פליג דלתנא קמא אינו אסור אלא בלבישה ולישב בין הנשים ולר' אליעזר בן יעקב כל שלובש איזה מלבוש להתנאות ולנאף אסור אבל לבוש שאינו לקישוט מותר גם לר' אליעזר בן יעקב ואמנם כיון שהוא איסור דאורייתא בודאי יש להחמיר ולפי זה נראה לי דלהניף בוואחליר משום חמה וכן אשה ללכת במקל שלא תפול כיון שאין זה מלבוש אלא תכשיט הוי דומיא דמראה ושער ערוה דאינו אסור אלא כשמתכוין לקישוט אבל בלאו הכי מותר: